

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

**Sebereflexe chlapců z výchovného ústavu a jejich
zkušenosti s drogami**

Jana Málková

Bakalářská práce

2009

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra sociálních věd
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana MÁLKOVÁ**

Studijní program: **B6703 Sociologie**

Studijní obor: **Sociologie**

Název tématu: **Sebereflexe chlapců z výchovného ústavu a jejich zkušenosti s drogami**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Autorka pojedná o sociálně patologických jevech mezi mladistvými z pohledu dostupné odborné literatury a statistických údajů. Soustředí se na problematiku drogové závislosti. Provede empirickou sondu ve vybraném výchovném ústavu s důrazem na zkušenosti chovanců s drogami.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

**Prof. MUDr. Alojz Janík, Doc. MUDr. Karel Dušek - Drogy a společnost
Avicenum/Zdravotnické nakladatelství, Praha 1990**

**Doc. MUDr. Jaroslav Skála CSc. - ... až na dno?!
Avicenum/Zdravotnické nakladatelství, Praha 1988**

**Mgr. Lukáš Urban a kolektiv - Sociologie aplikovaná v bezpečnostně
právní praxi**

**Policejní akademie České republiky, Katedra společenských věd/Praha
2004**

**MUDr. Petr Pöthe - Dítě v ohrožení
Nakladatelství G plus G, Praha 1996**

**MUDr. Jiří Presl - Drogová závislost
Maxdorf/Praha 1995**

**MUDr. Karel Nešpor, PhDr. Ladislav Csémy - Léčba a prevence závislosti
Příručka pro praxi / Psychiatrické centrum Praha 1996**

**MUDr. Karel Nešpor, PhDr. Ladislav Csémy - Alkohol, drogy a vaše děti
-jak problémům předcházet, jak je včas rozpoznat, jak je zvládat / Praha
1992**

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Jaroslav Paulovič
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2008**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2009**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Livia Šavelková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností, až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne

Jana Málková

Poděkování

Chtěla bych především poděkovat panu PhDr. Jaroslavu Paulovičovi za odborné konzultace a rady a také výchovnému ústavu ve Žďáru nad Sázavou, personálu i chovancům, zejména speciální pedagožce Mgr. Iloně Křesťanové, za spolupráci a ochotu při mém výzkumu. Mé díky patří také rodičům, kteří mi umožnili studovat.

Anotace

Práce pojednává o sociálně patologických jevech mezi mladistvými, s důrazem na problematiku drogové závislosti. Uvádí základní příčiny vzniku tohoto delikventního chování a stěžejní část práce se zabývá průzkumem problematiky drog ve vybraném výchovném ústavu. Výzkum byl zaměřen na zjištění zkušeností chlapců s drogami a příčin, které k tomu vedly.

Klíčová slova

delikvence, kriminalita, problémová mládež, drogy, závislost, výchovný ústav

Title

Boys from house of correction: Selfreflection and their drug experiences

Annotation

This work deals with social-pathologic phenomena among the teenagers with accent on the drug addiction problem. Further mentions basic causes origin of this deliquent behaviour and pivotal part of work considers the examination of drug problems in the chosen house of correction. Research has been targeted at discovery drug experiences of boys and sources which had led to.

Keywords

deliquent, criminality, problem young peoples, drugs, dependence, house of correction

Obsah

Úvod	8
1. Charakteristika problému, vysvětlení základních pojmů	10
2. Příčiny vzniku deviací	14
2.1. Rodina.....	14
2.2. Vliv vrstevníků	17
2.3 Společenské vlivy	18
3. Drogová závislost	21
3.1. Proč je drogová závislost nebezpečná	21
3.2. Prevence, léčba, cesty řešení	22
4. Mládež, drogy, kriminalita	27
5. Průzkum problematiky drog ve vybraném výchovném ústavu	30
5.1. Charakteristika výchovného ústavu.....	30
5.2. Metodologie průzkumu	31
5.3. Přehled výsledků terénního šetření.....	34
5.3.1. Rodina a rodinné zázemí	34
5.3.2. Volný čas	36
5.3.3. Sebereflexe chlapců, hodnoty a budoucnost.....	38
5.3.4. Delikvence	41
5.3.5. Doplňující informace získané na základě rozhovoru	47
5.3.6. Případová studie	48
Závěry a diskuze	50
Seznam použité literatury	53
Seznam grafů	55
Seznam příloh	56

Úvod

Drogová závislost. Ne všichni lidé si dokáží představit, co všechno v sobě tato dvě slova skrývají a co představují. Tento problém tu byl vždy, třebaže se o něm dříve moc nemluvalo. Dnes však patří mezi nejdiskutovanější témata ve společnosti. Tato práce by proto měla přispět k bližšímu poznání a pochopení drogové závislosti.

Drogy jsou látky, které mají velice pestrou škálu účinků. Dokáží například ovlivnit náladu či vnímání reality, a proto se je lidé naučili užívat k nejrůznějším účelům. Již odedávna byly tyto látky součástí léčitelství a lékařství, ale také nejrůznějších náboženských rituálů a společenských událostí. U přírodních kmenů, kteří dodnes žijí svým původním způsobem života, není známo, že by jim užívání drog způsobovalo společenské problémy, protože je užívají stále pouze k náboženským rituálům a v léčitelství. Avšak v naší společnosti tento ojedinělý přístup neexistuje. Drogová závislost se dostává do stále většího zájmu laické veřejnosti, mnohých odborníků, ale i doktorů, protože problémy moderní společnosti a vcelku snadná dostupnost různých návykových látek vedou k jejich stále častějšímu užívání u dětí a mládeže.

Toto téma je tolik diskutované především proto, že nadměrné užívání drog s sebou přináší závažná tělesná a psychická poškození. Tím více je smutnější, dochází-li k tomu u stále mladších jedinců. Drogově závislé děti a mladiství mají navíc vyšší míru kriminality. Je to z toho důvodu, že chtějí získat prostředky na zakoupení další dávky drogy, a proto se podílejí na krádežích, loupežích, prostituci a někteří se stávají dokonce dealery na drogovém trhu. Závislost na droze znemožňuje žít normálním životem, řádné studium či práci.

Drogová závislost je sice zajímavé, ale velice obsáhlé téma, a proto je tato práce věnována výzkumu drogové závislosti v souvislosti s dospívající problémovou mládeží. Užívání drog totiž velice často vede ke kriminálnímu chování.

V úvodu práce jsou vysvětleny základní pojmy týkající se problematiky delikventního chování mládeže. Z pohledu odborné dostupné literatury je podrobněji přiblížena problematika drogové závislosti a kriminality mladistvých. Jsou uvedeny

základní příčiny vzniku tohoto delikventního chování se zaměřením na rodinu, rodinné zázemí, výchovu a vliv vrstevníků. Stěžejní část práce se věnuje průzkumu problematiky drog ve vybraném výchovném ústavu ve Žďáru nad Sázavou. Stručně charakterizuje toto zařízení a sděluje výsledky dotazníkového šetření s chovanci. Šetření bylo zaměřené na zjištění důvodů nařízení ústavní výchovy, co k tomuto nařízení vedlo, na rodinnou situaci chovanců a jejich vztahy k rodině, k sobě a k ostatním. Dále jejich hodnoty, pohled na budoucnost a v neposlední řadě zkušenosti s drogami a proč právě oni těch zkušeností nemají málo. Na doporučení pracovníků ústavu probíhal výzkum pouze pomocí dotazníkového šetření s chovanci, bez rozhovorů. Doplňující informace byly poskytnuty speciální pedagožkou tohoto ústavu, která plní funkci vychovatelky chlapců a má s nimi nejbližší vztah. Nápomocny ke zpracování této práce byly také materiály týkající se běžného chodu ústavu.

Cílem práce je přiblížit tuto problematiku z pohledu samotných chovanců a z pohledu jejich vychovatelky, speciální pedagožky ústavu. Je nastíněna i situace těchto dospívajících pro bližší seznámení se s jejich postojem k životu a pobytem v tomto zařízení.

1. Charakteristika problému, vysvětlení základních pojmů

Co je to droga?

Droga je každá látka, buď přírodní nebo syntetická, která má tzv. **psychotropní účinek** (ovlivňuje prožívání okolní reality, mění naše vnitřní naladění, působí na psychiku) a která **může vyvolat závislost**. [Presl 1995: 9]

Drogami jsme obklopeni na každém kroku. Vejdeme-li například do obchodu s potravinami, zjistíme, že drogy tvoří podstatnou část nabídky. Ale jedná se pouze o drogy legální, které jsou naší společností tolerovány. Mluvíme především o alkoholu, cigaretách, ale také kávě nebo čaji. Proto je úplná abstinence od jakékoli psychotropní látky v naší společnosti spíše výjimkou a konzumace legálních drog je běžná věc. [tamtéž]

Dříve běžné chápání pojmu droga, jako léku přírodního původu, vymizelo. Dnešní společnost vnímá drogy jako látky, které splňují výše uvedenou definici, a které jsou zákonem zapovězeny, konkrétně jejich distribuce a výroba. Jsou určitým způsobem demonizovány a označovány jako původce drogových závislostí a problémů. [Presl 1995: 9-10]

„Další užitečné pojmy, se kterými bychom se měli v problematice drogových závislostí seznámit, jsou užívání (konzumace, úzus), nadužívání nebo méně přesně zneužívání (abúzus) a závislost.“ [Presl 1995: 10]

„Jak bylo již dříve řečeno, různé drogy jsou spojeny s různou mírou rizika. Jedním z hlavních rizik je možná **ztráta kontroly nad původně občasnou konzumací a postupný vznik závislosti**. [...] Právě míra rizika vzniku závislosti slouží jako hlavní kritérium pro dělení drog na tzv. **měkké a tvrdé, či lehké a těžké**. [...] Příkladem tzv. **lehkých drog** je třeba káva, tabákové výrobky všeho druhu, produkty konopí (marihuana, hašiš) a také v naší společnosti droga číslo jedna - tedy alkohol.“ [Presl 1995: 10, tučné písmo v originále]

Co je drogová závislost (toxikomanie) ?

„Můžeme hovořit bezpochyby o onemocnění. Důkazem přijetí tohoto tzv. medicínského modelu závislosti bylo zařazení závislosti na alkoholu a na tzv. jiných

návykových látkách do Mezinárodního klasifikačního seznamu onemocnění. Definice se časem proměňovaly, ale lze říci, že jakýsi základ vždy tvořilo několik bodů:

- a) nezvladatelná, neodolatelná touha po opakovaném braní drogy
- b) tendence ke zvyšování dávek
- c) existence psychické či fyzické závislosti na určité droze vyjádřená přítomností tzv. abstinčního syndromu psychického nebo fyzického typu
- d) negativní důsledky pro jedince a společnost.

Problematické je, že jednotlivá kritéria závislosti mohou být vyjádřena u různých typů drog různou intenzitou, některá mohou i chybět. Známe drogy, u kterých není příliš patrná tendence ke zvyšování dávek. Známe drogy, kde není přítomen výraznější abstinční syndrom. Známe dokonce skupinu drog (halucinogeny), kde o závislosti klasického typu vlastně nelze mluvit. [...] Příroda pracuje v tomto směru bezchybně, a jestliže dala některým drogám do vínku vysoký potenciál vzniku závislosti (opiáty), tak jim zároveň ubrala na míře tělesného a psychického poškození organismu – ovšem – ve srovnání s ostatními drogami. Jestliže na druhé straně existují drogy se sníženým rizikem vzniku závislosti, jejich účinky jsou často velmi nevypočitatelné a riziko poškození organismu nejrůznějším způsobem je - opět ve srovnání s jinými drogami - značně vysoké.“ [Presl 1995: 11]

Často hovoříme o abstinčním syndromu, slangově abst'áku. Příznaky se projevují jak v oblasti fyzické (tělesné obtíže, bolesti, křeče, průjmy, zácpy, pocení apod.) tak i v oblasti psychické (úzkost, neklid, podrážděnost, agresivita, vyčerpanost, spavost, pasivita atd.) Projevy jsou velice individuální. Droga má schopnost pronikat do organismu, ovlivňovat jeho funkce a postupně se stát součástí jeho látkové přeměny. Organismus si na drogu zvyká a postupem času vyžaduje zvyšování dávek. Dochází k tomu, že nedostatek drogy začíná být pociťován jako nepříjemný stav. [Presl 1995: 12]

„Podstatné je to, že člověk se dostává z jakéhosi stavu „nula“ do stavu „plusového“. Po odeznění drogového účinku se vrací zpět k výchozí úrovni - alespoň zpočátku. Tento jev je právě kamenem úrazu. Po určité době totiž dosud jen experimentující jedinec shledává, že když drogu nemá, je mu hůře než dříve a s drogou mu již není tak dobře jako předtím. Situace se mění. Z původně „plusového“ stavu se dostává již závislý jedinec s drogou do stavu „normy“, zatímco bez drogy se ocitá v „mínusu“ “. [tamtéž]

Výchova

Tento termín je často užíván spolu se vzděláním. Podle sociologického slovníku je „... výchova chápána jako záměrná, cílevědomá, předem stanovená soustava činností, zaměřená k relativně trvalému utváření osobnosti člověka, zejména dospívající generace.“ Může být také chápána jako „... proces, probíhající mezi vychovatelem a chovancem v určitém sociálním časoprostoru, orientovaný a působící záměrně a/nebo nezáměrně, systematicky i nahodile po celý život na (sebe)utváření osobnosti jedince podle potřeb, cílů a norem sociálního útvaru, jehož je chovanec členem.“ [Geist 1992: 540]

Delikvence

Delikvence je (ve slovníku delinkvence) „... chování, které odporuje sociálně přijatým a uznávaným sociálním, zejména slovním normám příslušného sociálního útvaru, a je považováno, ne-li za nezákonné, za antisociální, sociálně patologické nebo nemorální (srv. anomie, deviance sociální).“ [Geist 1992: 58] K tomuto pojmu patří i kriminalita.

Delikvent (totéž co delinkvent) je osoba, „...jejíž chování odporuje institucionalizovanému očekávání, tj. nedodržování slovních sociálních norem jako zákonů, předpisů, nařízení atp.“ [Geist 1992: 58]

Deviace je odchylka od normy. Může být kladná i záporná. Je to jednání člověka nebo skupiny, takové chování je deviantní, a ten co porušuje stanovené normy je deviant. Jako příklad deviací si můžeme představit lhaní, prostituci, krádeže, užívání drog, násilí, gamblerství, ale i chudobu, milionářství, hladovění či obžerství, alkoholismus a naprosté abstinentsství. Tedy i vše, čeho je přehnaně moc nebo velmi málo.

Kriminalita mladistvých

Kriminalita je souhrn jednání, které vede ke spáchání trestného činu. [Urban 2004: 166]

Kriminalita mladistvých se týká věkové kategorie 15-18 let. Je to období dospívání a je velice kritické. V tomto období se formují hlavní rysy osobnosti a vliv vrstevníků na dospívajícího je velice silný. Nejčastější delikty mladistvých jsou násilí proti jednotlivci či skupině, opilství a výtržnictví, neoprávněné užívání motorového vozidla, rozkrádání, vandalismus, toxikomanie, prostituce a gamblerství. [wikipedia 2009: on-line]

Sebereflexe

Sebereflexe znamená vnímání, nebo také vědomí sama sebe. Je to hodnocení vlastního jednání a chování.

2. Příčiny vzniku deviací

Faktory, které se mohou různou mírou podílet na vzniku delikventního chování, jsou dědičnost, stav jedince po psychické i fyzické stránce, rodina, škola, tlak vrstevníků a společenský kontext (jaká je momentální politická, ekonomická a sociálně-kulturní situace ve společnosti). Každý z autorů pak přisuzuje jednotlivým faktorům vzniku delikventního chování různou váhu, a tudíž není žádný z faktorů jednoznačně označen jako rozhodující. [Urban 2004: 166] „Proto je důležité mít při práci s delikventní mládeží na paměti všechny jednotlivé potenciální faktory vzniku tohoto chování, nicméně zároveň chápat toto chování jako výsledek jejich vzájemného spolupůsobení.“ [Urban 2004: 167]

Podrobněji jsou níže uvedeny pouze některé z možných příčin vzniku delikventního chování.

2.1. Rodina

Pokud diskutujeme nad drogovou závislostí, delikvencí nebo kriminalitou, většinou si klademe otázku „Proč?“. Čím to je, že někdo dopustí, aby byl drogově závislý, že se někdo stane kriminálníkem? Většina autorů se zde shoduje na jednom z nejdůležitějších faktorů ovlivňujícím tyto deviace, a tím je rodina, rodinné zázemí a prostředí, kde takový člověk vyrůstal.

Zda na to koukáme z pohledu psychologie, sociologie nebo práva, je rodina skupinou, která má největší vliv a nejdůležitější roli ve výchově dětí. Je to prostředí, ve kterém děti získávají zkušenosti s prvními mezilidskými vztahy, kde se utváří jejich osobnost a probíhá jejich socializace a kde získávají představy o morálce, hodnotách, o dobru a zlu. Dospívající vidí u svých rodičů, jak zvládají a jakým způsobem řeší běžné situace každodenního života a utvářejí si tak své právní vědomí. [Urban 2004: 167]

Také podle doktora Řehana se osobnost, která je předurčena k závislosti, vytváří v důsledku citově plochého a špatného přístupu matky v raném dětství. Takovou strukturu osobnosti označuje za depresivní a říká, že v čím ranějším věku, tím je to horší. [Řehan 1994: 29] Citový vztah matky k dítěti v útlém věku nejvíce ovlivní psychický

vývoj dítěte a míru a hloubku jeho emocionálního cítění, jaké bude mít v pozdějším věku. Má to také vliv na to, jak se jako dospělý bude chovat k ostatním lidem. [Trnka 1974: 157]

Jak tvrdí docent Skála, drogou jsou nejvíce ohroženi jedinci nevyrovnaní, neuspokojení, neúspěšní a v každodenním životě nešťastní. Ti pak chtějí nějakým způsobem utéct od problémů, chtějí se cítit šťastnější a změnit své pocity bez vynaložení jakéhokoli úsilí. Nebezpečí spočívá hlavně v tom, že: „Čím více jim pak droga „dává“, tím více jsou ohroženi. Droga má dvě tváře: první něco slibuje, nabízí, zdánlivě dává, je příjemná a svůdná. Šířitelé drog hovoří jen o této tváři. Druhá tvář drogy znamená rozladění, kocovinu, další snížení schopnosti vyrovnávat se s nároky života, ještě hlubší pocity frustrace (na cestě k cíli stojí překážky), ztrátu perspektivy, vyhocení vnitřních rozporů a beznaděj.“ [Skála 1988: 116]

Nešťastné a nevyrovnané jsou děti, které vyrůstají v násilném a konfliktním prostředí, bez zájmu rodičů. Hledají způsob jak zapomenout na napjatou rodinnou situaci a nevnímat hádky a nadávky rodičů, cítit se uvolněně a odpoutat se od reality. Zkušenost s drogou pak pro takové dítě může představovat naprosto výjimečný zážitek nepoznané kvality, který nemá možnost zažít ve své rodině. Postupně pak u něj vzniká závislost, aniž to vůbec postřehne. [Pöthe 1996: 102]

„Díky maximální dostupnosti prakticky jakékoli drogy není už otázka, zda se naše dítě k droze dostane, aktuální. Rozhodující je, zda se k droze znovu vrátí.“ [Pöthe 1996: 103]

Drogy a drogová závislost, jak je již zmíněno výše, jsou ale většinou úzce spjaty s kriminalitou a delikvencí, a proto důvody způsobující vznik těchto problémů a důsledky se prolínají.

Dnes se také za jeden z faktorů ovlivňujícím budoucí kriminalitu dítěte pokládá věk matky v době porodu. Když je matka hodně mladá, svobodná a pochází z chudých poměrů, dítě má větší pravděpodobnost do zápisu rejstříku trestů. Dále k delikventnímu chování dětí přispívá neúplnost rodiny, její nestabilita, stísněné bytové podmínky a ekonomická stránka. [Matoušek a kol. 1996: 38]

Rodiče by hlavně s dětmi měli strávit co nejvíce společného času a vštěpovat jim určité hodnoty, toleranci k druhým a zaplavovat je láskou. Chovat se tak, jak by chtěli aby se chovali jednou i jejich děti. V rodinách, kde vyrůstají kriminálníci, panuje podle výzkumů většinou chlad, odmítání, agresivita a bezcitnost. [Matoušek a kol. 1996: 39]

V období dospívání se může přihodit mnoho věcí, které mohou negativně ovlivnit postoje dospívajícího a není vždy vina pouze na rodičích a jejich výchově. Vlivů, které na mládež působí je nespočetné množství.

Někteří rodiče péči o své dítě nezvládají z nejrůznějších důvodů. Může jít o rodiny, které se dlouhodobě ocitají v situaci nejrůznějších starostí. Trápí je například existenční nejistota, strach ze ztráty bydlení, špatné vztahy v rodině, vážná nemoc atd. Špatné prospívání dítěte nebývá v těchto případech důsledkem záměrného ubližování ze strany rodičů, ale spíše projevem jejich špatného psychického stavu a neschopnosti zaměřit se na dítě a jeho potřeby. [Bechyňová, Konvičková 2008: 35]

Pokud byli rodiče opakovaně souzeni za trestné činy, je pravděpodobné, že jejich dítě bude mít také tyto problémy. Nebylo sice jednoznačně dokázáno, že mladí delikventi své povahové rysy dědí, ale obecně se má za to, že děti se utvářejí podle svých rodičů. Stačí, že někdo v rodině bere drogy nebo se chová asociálně, a pak není divu, že to dítě dělá také. Děti delikventů se obvykle musí vyrovnávat s neshodami rodičů, s hádkami a násilím. Takoví rodiče pak nejsou schopni poskytnout dítěti výchovu ani péči, kterou by potřebovaly. [Train 2001: 32]

Děti, jejichž rodiče se rozvádějí, bezpochyby všechny problémy s tím spojené prožívají. Bývají vystaveni bouřlivým výměnám názorů a vzrušeným emocím, i když se může zdát, že velmi malé děti nevnímají co se kolem nich děje. Rodiče, kteří spolu jen válčí a jsou ve stresu, se o děti nedokáží řádně postarat. Důsledkem toho některé děti mohou napodobovat jak se k sobě rodiče chovají a začnou být agresivní a nepřátelské. Mladý člověk hledající cestu k dospělosti může propadnout psychickým problémům a stát se závislým na alkoholu nebo na návykových látkách. [Train 2001: 34] „Ostatně psychiatrické výzkumy dokládají, že rozvod je událost negativně ovlivňující duševní zdraví jeho účastníků na mnoho let do budoucna – neurotické symptomy můžeme v tomto případě interpretovat jako trest za individuální trauřalost.“ [Matoušek a kol. 1996: 71]

Není to dokázáno, ale zdá se, že důležitější než mít oba rodiče je, aby se dítěti dostávalo náklonnosti, důsledné výchovy a dohledu, i kdyby to mělo znamenat žít s jedním spokojeným rodičem než s oběma rodiči, kteří jsou neustále v rozepři. [Train 2001: 35]

2.2. Vliv vrstevníků

Člověk je společenský tvor, společnost kolem sebe potřebuje mít neustále, ať je jakákoli doba. Během dospívání se každý dostane do věku, kdy vliv rodičů již není tak velký, kdy začínají převažovat okolní vlivy. Faktorů působících na utváření osobnosti může být nespočet, ale nejvíce je člověk ovlivnitelný lidmi, které má kolem sebe, s kterými se denně stýká a tráví svůj volný čas. Vliv kamarádů a party je většinou daleko větší, než by se mohlo zdát. K vlivu vrstevníků se pak může přidat i snaha vyniknout, zvědavost, nuda či touha experimentovat.

Vliv vrstevníků je během dospívání stále větší a je to tím, že zároveň klesá autorita a výchovný vliv rodičů. Dospívající hledá své místo ve společnosti dalších lidí, získává zkušenosti s prvními sociálními vztahy mimo rodinu, poznává názory a hodnoty i jiných, ne pouze členů své rodiny. Zde se často setkáváme s překvapením rodičů, jak silný vliv vrstevníků na jejich dítě může být. Vztah dospívajícího a rodičů prochází podstatnou vývojovou změnou, a právě v této době je moc a autorita rodičů obtížně akceptovatelná. [Urban 2004: 168]

Podle profesora Urbana trestná činnost mládeže probíhá ve většině případů formou spolupachatelství, tzn., že mladiství páchají trestnou činnost ve skupině. Většinou se ale jedná o situaci, kdy „...jen menší část dospívajících po svém prvním přestoupení zákona ve své „kriminální kariéře“ pokračuje dál.“ [Urban 2004: 167]

„To, co je v mladých lidech horší, se spojuje a násobí neuvěřitelně snadno. To, co je v nich lepší, se dává dohromady jen neobyčejně obtížně.“ [Matoušek a kol. 1996: 10]

Vrstevníci dokáží ovlivnit natolik právě proto, protože každý z dospívajících touží někam patřit. Podle výzkumů je tato touha silnější u dětí z neúplných rodin, ale i ostatní mohou cítit potřebu poznat samy sebe jinak než jen prostřednictvím svých rodičů. Tato potřeba souvisí s hledáním své identity a vlastního postavení ve světě. Parta kamarádů je pro takového jedince sociální skupina, s konkrétními názory a postoji a vyznávající určité hodnoty, náhražkou ještě nerozvitých vlastních postojů a názorů. Dospívajícímu takováto skupina lidí slouží ke zvýšení jeho sebedůvěry a sebevědomí. Problém ale nastává, pokud chování takovéto skupiny ohrožuje svého člena na zdraví nebo na psychickém vývoji. Pokud si ale tuto tendenci dotyčný uvědomí, dostane

se do rozporu s charakterem a vůlí ostatních členů, a ti ho pod hrozbou vyloučení nutí sdílet stejné názory a formy chování. [Pöthe 1996: 104]

Co se týče užívání drog, často se „zkušenější kamarádi“ snaží o idealizaci drogy, podávají ostatním zkreslený pohled. Nekriticky vyzdvihují psychotropní účinky a zamlčují často nezvratné tělesné a duševní následky. Drogu nenabízejí s cílem prodat, ale chtějí zprostředkovat svoji zkušenost. To je jedna z dalších příčin, která vede k opakovanému užití drogy. [Pöthe 1996: 105]

2.3 Společenské vlivy

Faktory, ovlivňující vznik kriminálního chování mladistvých, členíme na endogenní a exogenní. Mezi endogenní (vnitřní) faktory řadíme dědičnost a mezi exogenní (vnější) patří vliv rodiny, školy, kamarádů a celé společnosti. [Schelleová a kol. 2004: 22]

Skutečnost, že drogová závislost a kriminalita dětí a mládeže je stále diskutovanějším tématem, souvisí s tím, jak se společnost během staletí vyvíjí a rozrůstá, až nabyla dnešní moderní podoby. Protože lidí je neustále více, nabývají i problémy a potřeby každého z nás. Zároveň s tím také narůstá počet jedinců, kteří tyto problémy řeší způsoby naší společností nepřijatelnými. Lidé mají v povaze utíkat před problémy a řešit je co možná nejjednodušší a nejrychlejší cestou, a proto vzniká na jedné straně skupina lidí, které drogy ovládají a postupně ničí. Na druhé straně stojí skupina lidí, kteří s nimi obchodují a snaží se o co největší rozšíření drog.

„Díky existenci drogy se rozvíjí ilegální obchod s drogami. Do interakce droga-společnost vstupují stále další instituce. Na drogách zakládá svou existenci podsvětí, obchodu se zmocňují mezinárodní gangy, mafie, drogy jsou zneužívány k vojenským účelům. Proto se v souvislosti s drogami objevují problémy, které mají celospolečenský dosah.“ [Janík a Dušek 1990: 303]

Základní stádium šíření drogy spočívá v tom, že jedinec, který se s drogou setkal a poznal její účinky, pro něj žádoucí a příjemné, se potom o svůj objev dělí s dalšími lidmi. Droga se takto dostává k dalším jedincům a pokud je v dostatečném množství, tak jí někteří jedinci stále častěji užívají, až dochází k návyku a závislosti. [Skála a kol. 1987: 141]

Závislost na drogách představuje sice nemoc, ale i poruchu a rizikové chování, které nám ukazuje základní filosofický problém, a to jak člověk musí jednat ve světě, do něhož se zrodil. Spousty z nás trpí v různé míře frustrací celkového životního smyslu, a závislost na drogách je jedna z cest, pomocí které se lidé snaží vystupňovat své životní síly fiktivním způsobem. Je-li typické pro člověka řešit své životní problémy jakoby oklikou, přes vytváření vnějšího světa, jsou zneužívání a závislost na drogách jedním z pokusů, jak se tomuto způsobu vyhnout a dosáhnout svých cílů okamžitě, i když primitivním způsobem. Nesmíme také zapomenout, že alkohol a jiné drogy stimulují i jednu z podstatných lidských potřeb, a tou je sociabilita a družnost. [Skála 1988: 5]

Stále více narůstají i požadavky, které společnost na jedince klade. Potřeba zvýšení výkonu a dosažení lepších výsledků než mají druzí má zejména u sportovců za následek užívání dopingu, tedy zakázaných látek, které zvyšují výkon a urychlují regeneraci.

Negativní vliv na mladistvé mají i osobnosti, které dospívajícím slouží jako vzory. „Showbusiness nabízí nadměrné pití, užívání drog a další destruktivní formy chování některých zpěváků, muzikantů nebo herců jako něco naprosto přirozeného. Nehledě na to, že zmíněné hvězdy dělají ze své nepochybné slabosti přednost, dětem se dostává do vědomí i podvědomí falešná informace o tom, že braní drog není nebezpečné a může dokonce být spojeno s úspěchem a se slávou.“ [Pöthe 1996: 105]

Samozřejmě důležitý je také způsob, jakým tráví dospívající mládež svůj volný čas, zda mají nějaké koníčky, kterým se věnují, nenudí se a podobně. Společnost se neustále mění a spolu s ní i zvyky mladých lidí. Stále více dospívajících tráví čas u televize a počítače. Neumějí se již bavit tak, jak bylo dříve běžné. Lesy, pole a louky nahradily města, jezera a rybníky vystřídal bazény. Jak se také dospívající mohou zabavit na sídlišti, kde je pouze pískoviště a pár „staveb“ pro nejmenší.

„Co tito kluci chtějí, je akce. Proč ukradnou na sídlišti auto? Všechno je tam šedivé, nic se neděje, chtějí udělat něco proti nudě! Nejsou naučeni udělat to tak, aby nikomu neškodili, nemají zábrany, nedomyšlejí do konce. Takže když jim nabídneš akci, která nikoho neohrožuje, a přitom v ní třeba trochu rizika je, jako při některých sportech, tak jim nabízíš dobrou náhradu za jejich lotroviny.“ [Matoušek a kol. 1996: 27]

Většina dospívajících, hlavně chlapců, disponuje přirozenou touhou objevovat nepoznané. Láká je například experimentování s drogami a takovou zkušenost prostě nemohou vynechat. Často je užívají krátkodobě a různé drogy střídají. Přitom

si ale neuvědomují, že spíše než s drogami experimentují se svým zdravím a životem. [Pöthe 1996: 106]

Mladý člověk může navíc začít experimentovat například s halucinogenními drogami, aby posunul hranice svého vnímání.

„Za toxikomanickými návyky se tedy skrývá v deformované podobě tragédie lidského sebehledání. Skutečnost, že žádná z dosavadních společností se nedovedla uspokojujícím způsobem vyrovnat s jevy, jako je abúzus a závislost na alkoholu, ukazuje, jak soudobý svět zůstává ještě mnoho dlužen svým základním cílům přes všechny hmotné, technické i jiné vymoženosti.“ [Skála 1988: 5]

Pokusy o úplný zákaz a šíření drogy zatím nikde a nikdy trvale neuspěly a všechny dosavadní zkušenosti na celém světě nám ukazují, že společnost už se jednou objevených drog nikdy úplně nezbaví. [Skála a kol. 1987: 141]

3. Drogová závislost

Tato kapitola popisuje tenkou hranici mezi experimentováním s drogami a vznikem závislosti a zdůvodňuje, proč jsou drogy pro dospívající tak nebezpečné a k jakým zdravotním problémům dochází. Stručně nastíní v čem spočívá prevence a jaké jsou možnosti řešení u již vzniklého problému.

„Odhaduje se, že 3-5% dětí ve věku mezi jedenáctým a šestnáctým rokem vyzkoušelo marihuanu a že toto číslo vzrůstá u dospívající mládeže až na 17%. Dramatický nárůst byl zaznamenán v počtu dětí, které vyzkoušely halucinogenní látky typu extáze nebo LSD. Těch, kteří berou heroin nebo kokain, je mnohem méně, má se však za to, že v určitých oblastech jejich počet roste. Dostupnost návykových látek a náš zmatený a nejasný postoj k nim pravděpodobně povede k tomu, že poruchy tohoto typu budou mezi našimi dětmi stále častější.“ [Train, 2001: 70]

3.1. Proč je drogová závislost nebezpečná

V čem spočívá nebezpečí drogové závislosti?

Je rozdíl mezi tím, zda jedinec drogu pouze zkusí, nebo po prvním experimentování s ní pokračuje v jejím užívání. Zde už nastává problém, který je třeba řešit. Užívání drog je častěji pozorováno mezi dospívajícími s příznaky depresivních stavů či poruchami chování. Neexistuje žádný konkrétní příznak, který by pomohl rozlišit „rizikové“ děti ohrožené závislostí na droze od těch, u kterých jednorázové experimentování s drogou nepředstavuje větší riziko závislosti. Zároveň musíme posuzovat také řadu jiných okolností, jako například druh drogy (je rozdíl mezi marihuanou a heroinem), za jakých okolností dítě experimentuje (o samotě či ve skupině), frekvenci experimentování s drogou (každý den nebo příležitostně o některých víkendech) a osobnost experimentujícího (zda je vyrovnaná, spokojená osobnost nebo smutný a depresivní). [Roithová 2008: online]

Užívání drog v období dospívání může vést k závažným zdravotním postižením, které se u mladého člověka objevují rychleji a s větší mírou rizika, než v pozdějším věku. Například užívání heroinu vede u jedné třetiny dívek k zástavě menstruačního krvácení a to již v době, kdy není patrný úbytek na váze v důsledku drogové závislosti. Pervitin

nebo extáze narušují v mozku rytmus spánku a bdění a mohou tak vést k narušení tvorby a uvolňování pohlavních hormonů. [Roithová 2008: on-line] Extáze, oblíbená především na různých techno-party, je také nebezpečná zejména proto, že dodá hodně energie, až hyperaktivity, (vydržíte tancovat celou noc) a tím pádem dochází k dehydrataci organismu a může dojít až k úplnému selhání.

„Jedinec závislý na droze je těžce nemocný člověk: především je ohroženo jeho duševní zdraví, časem se přidružují i stále závažnější poruchy zdraví tělesného. Postižení jedinci nestačí na běžné nároky života, dostávají se do invalidního důchodu, předčasně umírají, někteří končí sebevraždou. Akutní ohrožení pro ně představuje např. infekční žloutenka (znečištěné injekční stříkačky), jindy udušení nebo selhání jiných životních funkcí při vdechování těkavých látek.“ [Skála 1988: 116]

„Droga samotná přestává být v určité fázi závislosti to nejdůležitější. Zbavit se jen jí není tak složité, protože pozitivní efekt zde již prakticky neexistuje. Daleko složitější je ale zbavit se zažitého stereotypu toxikomanického života.“ [Presl 1995: 27]

Jde o to, že jednou objevené a z humánních důvodů používané drogy tu stále budou a vždy také budou pro lidstvo velkým nebezpečím. Člověk může být hrdinou, ale i slabochem, a právě na jeho slabá místa drogy útočí a skrze ně se prosazují. Po opakovaném užití se pak stává jejich otrokem. Dochází k silné tělesné a duševní závislosti a vzniká spousta problémů, a to jak ve vztahu k postiženému, tak i k celé společnosti. Přestává to být soukromá záležitost toxikomana a následky padají na bedra celé společnosti. Postižený vlivem drog upadá, musí se léčit a to něco stojí. Rozpadá se jeho rodina, ztrácí práci, přestává mít finanční prostředky, ale drogu potřebuje. Dochází až k tomu, že neváhá použít nevybíravých prostředků k jejímu získání a dopouští se i trestné činnosti. [Janík, Dušek 1990: 302]

3.2. Prevence, léčba, cesty řešení

Měli bychom znát některé možné způsoby, jak drogové závislosti předcházet a jak se s ní vypořádat a předejít tak dalším závažným problémům, ve které tento stav může přerůst, jako například již ve zmíněnou kriminalitu. Pokud by rodiče dospívajících či jiní dospělí měli zájem tento problém nějakým způsobem řešit, musí sami vědět, jak ho u svého dítěte objevit a znát alespoň ty hlavní společné známky užívání drog.

Nešpor a Csémy tvrdí, že příznaky se liší podle typu zneužívané drogy. Uvádí například tyto:

- jizvy po vpiších
- příbuzní nacházejí drogy nebo pomůcky k jejich zneužívání
- změna či ztráta kvalitních přátel, izolace od normálních vrstevníků a často noví starší přátelé
- náhlé zhoršení vzhledu a péče o zevnějšek
- zhoršení prospěchu a chování, problémy ve škole, neomluvené hodiny
- změny v chování, časté lhaní, podrážděnost, náladovost, horší soustředění a paměť
- nervozita, když dotyčný drogu nemá
- možné problémy se zákonem, například kvůli krádežím [Nešpor,Csémy 1996: 30]

Prevence

Nejlepším prostředkem k tomu, jak předcházet těmto problémům, je prevence. Rozlišujeme tyto druhy: Primární prevence jsou takové aktivity, které směřují k tomu, aby problém s drogami vůbec nevznikl, sekundární prevence, ta znamená včasné vyhledání problému a jeho řešení a terciární prevence spočívá ve snižování negativních důsledků drogové závislosti. [Urban 2004: 156]

Každé zneužití drogy nevede k drogové závislosti. Závislost na drogách vzniká u těch, kteří drogy zneužívají. Podaří-li se snížit počet těch, kteří příležitostně nebo pravidelně zneužívají drogy, zároveň tím vzniknou podmínky pro snížení počtu závislých. K prevenci by také měl sloužit vědecký výzkum a analýza rozšíření škodlivých, chorobných návyků a postoje k nim. Společnost by měla přehodnotit rozšířené škodlivé návyky a odhalit škodlivé prvky i to, proč vznikly a proč se udržují. Nejde pouze o problém medicínský, a proto by se měl výzkum provádět komplexně za účasti pedagogů, psychologů, orgánů státní správy, církevních a jiných organizací. [Janík, Dušek 1990: 308-09]

Možností prevence může být velmi mnoho. Jejím cílem je snížit dostupnost návykových látek a zájem o tyto látky. Nástrojem prevence mohou být různé přednášky, výchova a dostatečná informovanost.

Účinnost strategií prevence škod působených návykovými látkami

Přehled strategií	Účinnost
Zastrašování	Neúčinné
Citové apely	Neúčinné
Prosté informování	Neúčinné
Nabízení lepších alternativ než alkohol či jiné návykové látky	Účinné u skupin se zvýšeným rizikem
Peer programy (aktivní účast předem připravených vrstevníků)	Účinné u skupin se středním rizikem (normální populace)
Prevence založená ve společnosti - spolupráce různých složek společnosti	Účinné
Snižování dostupnosti návykových látek	Účinné, jestliže je provázeno i snižováním poptávky
Léčba nebo mírnění následků	Relativně účinné, zejména pokud jsou poskytnuty včas

[Nešpor, Csémy 1996: 21]

Nejdůležitější je prevence v rodině. Pokud rodiče chtějí předcházet problémům a včas je rozpoznávat, musí získat důvěru dítěte a umět mu naslouchat, umět s ním o návykových látkách hovořit, předcházet nudě, pomáhat dítěti přijmout hodnoty, které mu pomohou návykové látky odmítat, posilovat sebevědomí dítěte a pomáhat mu bránit se nevhodné společnosti. V každé rodině by také měly být vytvořeny zdravá rodinná pravidla. „Celkově lze říci, že pro prevenci je nejvýhodnější vřelá a středně omezující výchova. Rodič má zájem, stará se, snaží se porozumět, prosazuje však také rozumná pravidla, na jejichž dodržování trvá.“ [Nešpor, Csémy 1996: 22]

Léčba

Při léčbě toxikomana je důležité znát všechny příčiny, které vedly k rozvoji jeho závislosti. Neexistuje a nikdy nebude existovat jediný léčebný postup, který by mohl vyléčit všechny druhy drogových závislostí. Léčebné postupy jsou různé, liší se podle druhu zneužívané drogy. Například heroinová závislost se léčí jinak než alkoholismus či návyk na barbituráty. Podle druhu závislosti se také liší léčebné ústavy. [Janík, Dušek 1990: 307]

Při léčení závislostí platí všeobecné zásady. Léčení se provádí v ústavních zařízeních, ambulantní se používá k doléčení. Podle druhu zneužívané drogy se provádí buď postupné, nebo náhlé odnětí drogy. Následuje kontrolovaná abstinence a délka závislosti závisí na druhu

zneužívané drogy a osobnosti léčeného. V této době se závislý musí vyrovnat s abstinenčními příznaky. Někdy se mu přitom pomáhá biologickými zásahy. Důležitou součástí je intenzivní psychoterapie, která má za úkol rozvinutí a obnovu sociálních a pracovních návyků. Po odeznění abstinenčních příznaků nastává dlouhé období resocializace, to znamená změnit stávající návyky a vzorce chování, které vedly ke vzniku závislosti a vytvořit nové, které umožní opětovné zapojení do společnosti. [Janík, Dušek 1990: 307-308]

Většina dospívajících závislých pomoc nehledá a léčení odmítá. Rodiče by v tomto případě měli vyhledat odbornou pomoc sami nebo užít nepřímého nátlaku. Dospívající je na nich většinou závislý a rodiče mu mohou odeprít například kapesné. To ale zase může zapříčinit, že si dítě začne opatřovat chybějící peníze krádežemi. Toto riziko je zde ale vždy. Mohou také stanovit nekompromisní ultimáta a sankce a hrozit, že se obrátí o pomoc k úřadům, což může znamenat i dětský domov. V zásadě se ale nesmí nechat odradit neustálým odmítáním ze strany dítěte, nabízet mu neustále léčbu a za pouhou úvahu k ochotě léčby dítě pochválit. [Nešpor, Csémy 1995: 86-87]

Formy léčby:

- Jednorázová pomoc, porada je krátkodobá léčba a může být i taková vysoce účinná, pokud je poskytnuta včas. Důležité je pracovat s pacientem, ale i s oběma rodiči
- Ambulantní léčba má výhodu, že dítě zůstává ve svém přirozeném prostředí a může dál chodit do školy. Existuje-li ale silná vazba na partu, od které se nemůže odpoutat, pak je lepší ústavní léčba
- Ústavní léčba je nepřetržitá odborná péče, což je potřebné zejména u těžších závislostí. Dochází k radikální změně prostředí. Uspokojit potřeby dospívajícího v léčebném programu ale nemusí být snadné. Tato léčba může trvat několik týdnů, měsíců, ale i let.

[Nešpor, Csémy 1995: 90]

Cesty řešení

Společnost se snaží bránit proti zamořování drogami mnoha způsoby. V mezinárodním rozsahu se tohoto úkolu ujala Světová zdravotnická organizace a Organizace spojených národů. Na jedné straně stojí opatření spočívající v různých

kontrolách, dohodách a omezujících opatřeních. Na druhé straně stojí postoje každého jedince ke zneužívání drogy. Stále častěji jsou literárně i filmově zpracovávány příběhy o drogově závislých, kteří se dostali „z pekla“. Zapojují se pořád více sdělovací prostředky. Zpřísněné jsou i celní prohlídky, které mají odhalit pašeráky drog, ale tímto způsobem se zajistí pouze kolem deseti procent všech pašovaných drog. Pašeráci drog hledají stále nové a nové cesty a bojovníci proti toxikomanii jsou jim neustále „v patách“. [Janík, Dušek 1990: 304]

4. Mládež, drogy, kriminalita

Příčiny vzniku závislostí a kriminálního chování jsou již zmíněny v předchozích kapitolách. Největší vliv má především rodina a vrstevníci, ale také společnost. V této kapitole jsou uvedeny pouze doplňující informace, které doposud nebyly zmíněny.

Je prokázáno, že muži se dopouštějí trestných činů podstatně častěji než ženy. Tento rozdíl je připisován vrozeně vyšší agresivitě mužů, kterou ovlivňuje mužský hormon testosteron. Rozdíl ale také může být v odlišných způsobech výchovy chlapců a dívek. Ve všech společnostech jsou dívky více než chlapci pod kontrolou rodičů, učitelů i dalších dospělých. Proto také dívky mají více příležitostí vstřípit si zabrány k protispolečenskému chování a vrstevnické vazby na partu pro ně nejsou tak významné jako pro chlapce. U dívek jsou zase daleko pevnější vazby na rodinu. [Matoušek, Kroftová 1998: 34-35]

„Poruchy chování jsou charakterizovány opakujícím se obrazem disociálního, agresivního a vzdorovitého chování. Je-li takové chování u daného jedince extrémní, mělo by porušovat sociální očekávání přiměřené věku, a proto být závažnější než obyčejná dětská nezbednost nebo rebelantství v adolescenci.“ [Train 2001: 187]

Charakteristické pro trestnou činnost páchanou mladistvými je, že ve většině případů se jedná o „... trestné činy proti majetku (krádež, neoprávněné užívání cizí věci, poškozování cizí věci), v menší míře potom o trestné činy proti životu a zdraví (rvačka, ublížení na zdraví) a o trestné činy hrubě narušující občanské soužití (nejčastěji výtržnictví, v poslední době pak trestné činy spojené s extremistickým podtextem).“ [Urban 2004: 167]

Stále častěji se v dnešní společnosti diskutuje také o věku pachatelů a míře jejich schopnosti rozpoznat nepřístupnost svého chování a s tím souvisejícím snížením věkové hranice trestní odpovědnosti. V různých státech je věková hranice jiná. Česká republika má stanoven věk pro vznik trestní odpovědnosti na 15 let. Jediná věc, na které se každá společnost shodne, je fakt, že ve způsobech chápání a řešení kriminality mládeže a dospělých je nutné činit rozdíly. [Urban 2004: 168]

Stručná historie zacházení s mladými pachateli trestných činů

V nejstarší historii lidstva se většinou nerozlišoval věk pachatelů ve způsobech trestání. Například Chammurapiho zákoník „oko za oko, zub za zub“ nebral ohledy na dosažený věk a zdůrazňoval individuální zodpovědnost pachatele. Až ve 12.st. Freiburský trestní kodex umožňoval mírnější trest pro mladého pachatele. Dále za Karla V. byla povinnost přihlížet k nižšímu věku pachatele a v tzv. Theresianě v rakouské říši rozlišovali již tři věkové kategorie (děti do 7 let nebyly trestně stíhané, do 14 let byla snížena trestní odpovědnost a do 16 let již byly plně trestně odpovědny). Československo přijalo zákon o soudnictví mládeže roku 1931. Zde se rozlišoval věk do 14 let, to byly osoby nedospělé, a do 18 let mladistvé. Klíčové poselství tohoto zákona bylo ne pouze trestat, ale i vychovávat. Tento zákon fungoval až do roku 1950. Pak Trestní zákon problematiku mladistvých zcela zrušil. Tento stav trval do roku 2003, kdy byl schválen zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. [Urban 2004: 169]

Od té doby docházelo v naší zemi ke změnám v oblasti práva, ale za nejpodstatnější změnu lze považovat vznik Probační a mediační služby. Tento zákon (č. 218/2003 Sb.) oživuje myšlenky z roku 1931 a přidává nové zkušenosti ze systému soudnictví ze zahraničí. Zákonem z roku 2004 pak jsou zavedeny nové změny způsobů provinění mladistvých pachatelů. Jsou zavedena výchovná, ochranná a trestní opatření. Do dnešní doby se této problematice věnuje zvláštní zákon o soudnictví ve věcech mládeže, policisté, státní zástupci, soudci a probační a mediační služby. [Urban 2004: 170]

Co která droga obnáší

Pro bližší seznámení s účinky drog zde jsou uvedeny pouze základní a doplňující informace sloužící k bližší představě této problematiky.

Marihuana

Je nejrozšířenější drogou mezi mládeží. Známa je spíše pod názvem tráva. Účinky této drogy způsobuje látka (THC) obsažená v tradiční hospodářské rostlině konopí. Vyvolává pocity pohody, nepřírozenou veselost a smích, zarudlé oči atd.

LSD (trip)

- rozšířené zornice, zrychlený puls, porucha orientace a sebeovládání, panické chování, ztráta koordinace pohybů

Stimulační látky (pervitin, crack, extáze)

- zrychlený tep, pocení, třes těla, celkový neklid, podrážděnost a podezíravost, rozšířené zornice, hubnutí, bledá pokožka

Opiáty (heroin, brown)

- poruchy koordinace, zpomalená nesrozumitelná řeč, dojem opilosti, zúžené zornice, zpomalený dech, bledost a hubenost, slzící oči, výtok z nosu; závislost na opiátech je nejtěžší typ a dosáhnout trvalé abstinence je v některých případech prakticky nemožné

Těkavé látky (ředidla, rozpouštědla, lepidla)

- zasněnost, nezřetelná výslovnost, dojem opilosti, rozšířené zornice a zarudlé oči, závratě, vyrážka kolem úst a nosu

Tlumivé látky (diazepam, rohypnol, lexaurin)

- zpomalené myšlení, nezřetelná mluva, ospalost, apatie, náladovost

[Pöthe 1996: 119-120]

5. Průzkum problematiky drog ve vybraném výchovném ústavu

5.1. Charakteristika výchovného ústavu

Výchovný ústav patří mezi školská zařízení, která poskytují péči jinak poskytovanou rodiči nebo jinými osobami, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy rozhodnutím příslušného orgánu. Musí zajistit právo každého dítěte na výchovu a vzdělávání a umožňovat aktivní účast dítěte ve společnosti.

Výchovný ústav pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u kterých byla soudem nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Ve vztahu k dětem plní úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Děti s nařízenou ústavní výchovou se umísťují odděleně od dětí s uloženou ochrannou výchovou. [Zákon č.109/2002 Sb.]

Výchovný ústav ve Žďáře nad Sázavou

[informace poskytnuté ústavem]

Odloučené pracoviště výchovného ústavu, střední školy a školní jídelny Velké Meziříčí ve Žďáře nad Sázavou funguje již přes 40 let. V současné době má ústav kapacitu 16 chovanců. Jedná se o skupinu chlapců ve věku od 15 do 19 let. Pracoviště je zaměřeno na přijímání chlapců pro studium na středních školách ve městě a okolí. Poskytuje péči, kterou by jinak poskytovali rodiče nebo jiné osoby zodpovědné za výchovu dětem, u nichž byla nařízena ústavní výchova, uložena ochranná výchova nebo předběžné opatření. Plní úkoly výchovné, vzdělávací a sociální.

Téměř polovina chlapců, podílejících se na trestné činnosti, je z rozvrácené rodiny, což je dominující faktor dětské delikvence. Další významnou příčinou kriminálního chování chlapců je krajně nemorální, pohoršivý a škodlivý příklad rodičů (alkoholismus, hádky, navádění dítěte ke krádežím nebo i k sexu). Čím dál častější příčinou je pak nadměrná zaneprázdněnost rodičů (na dítě nezbývá čas).

Odloučené pracoviště ve Žďáře nad Sázavou působilo v době devadesátých let experimentálně. Primární snahou bylo, aby se v ústavu nacházelo co nejméně dětí a aby většině bylo umožněno dokončení vzdělání na civilních učilištích, absolvování rekvalifikačních kurzů a získání řidičského oprávnění, což se podařilo a v současné době

všichni chlapci studují na učilištích. Pokud se stane, že je chlapec zařazen během školního roku, pak se vedení ústavu snaží, aby mohl pokračovat ve svém učebním oboru. Cílem je také naučit chlapce, jak kvalitně trávit volný čas. Studenti věnují většinu času ve všední dny vzdělávání a přípravě do školy. Víkendy se více věnují zájmové činnosti (turistika, plavání, horolezectví, kanoistika apod.).

Výchovný ústav podporuje styk s rodinou, aby se chlapec měl kam vrátit. Většina z nich jezdí každých 14 dní na víkendy a veškeré prázdniny domů. Návštěvy rodiny v zařízení jsou umožněny kdykoli, pokud jsou předem ohlášeny. Vychovatelé se snaží dát chlapcům co možná největší svobodu a přitom na ně neustále dohlížet a pomáhat jim zařadit se do společnosti.

V tomto odloučeném pracovišti výchovného ústavu pracují čtyři kmenoví vychovatelé, pět asistentů pedagoga, jeden vedoucí vychovatel, jeden speciální pedagog, psycholog a sociální pracovníce.

Veškerá činnost chlapců (např. škola, odborný výcvik, služby v ústavu) je hodnocena 2x denně, ráno a večer, stupnicí 1 až 5. S hodnocením je vždy chlapec seznámen. Dopustí-li se přestupku proti vnitřnímu řádu výchovného ústavu, je mu snížena celodenní známka nebo uloženo výchovné opatření. Jedná se většinou o snížení kapesného (maximálně o třetinu) nebo omezení samostatných vycházek. Opatření musí být dítěti oznámeno a zdůvodněno. Záznam se provádí písemnou formou a chlapec ho musí podepsat. Hodnocení je prováděno individuálně vychovatelem a společně v celém kolektivu vždy po sumarizaci celého týdne vychovatelem v hlavní službě. [Kritéria hodnocení viz příloha]

Vychovatel hodnotí individuálně s každým chlapcem uplynulý den. Každý týden pak probíhá hodnocení, které provádí vedoucí zařízení a na základě toho jsou pak uděleny chlapcům výhody a nevýhody v oblasti volného času. Na besedě se také seznámí svěřenci s týdenním plánem, který mají možnost ovlivnit.

5.2. Metodologie průzkumu

Cílem výzkumu bylo blíže se seznámit s problematikou chlapců z výchovného ústavu a potvrdit či vyvrátit stanovené hypotézy. Při mém poznávání jsem užila metody dedukce. Vycházela jsem z určité teorie a poté jsem stanovila hypotézy, které jsem v závěru zamítla či potvrdila.

Hlavní výzkumná otázka

Otázka, kterou jsem si položila a na základě které jsem se rozhodla provést výzkum s chlapci z výchovného ústavu byla, co je nejčastější příčinou toho, že se děti umísťují do výchovných ústavů.

Teoretická hypotéza zní: Všichni chlapci z výchovného ústavu mají zkušenosti s ilegálními drogami.

Pracovní hypotézy

H1: Většina dětí z výchovného ústavu pochází z neúplných a špatně fungujících rodin.

H2: Drogová závislost je příčinou kriminálního chování.

H3: Nejčastější způsob setkání s drogou je v partě, od kamarádů, na diskotékách.

H4: Lehké drogy (marihuana) jsou vstupní branou do světa drog tvrdých

H5: Důvodem pro experimentování s drogami je nejčastěji zvědavost a nuda.

Výzkum jsem prováděla ve výchovném ústavu ve Žďáře nad Sázavou. Je to odloučené pracoviště kmenového výchovného ústavu ve Velkém Meziříčí. V tomto zařízení jsou v současné době umístěni chovanci ve věku 15-18 let. Výjimečně zde mohou mít i 19-letého, a to v případě potřeby dokončení studia. Je jich zde celkem 16.

Pilotní studie

Spočívala v tom, že jsem navštívila zmíněný ústav a domluvila si schůzku se speciální pedagožkou tohoto ústavu. Ta je nejvíce v kontaktu se skupinou zkoumaných a byla mi schopná poskytnout nejvíce informací. Na základě toho jsem zjistila, zda můj výzkum zde bude vůbec možný. Domluvila jsem se na způsobu sběru dat a později poskytla k nahlédnutí mnou sestavený dotazník s cílem zjistit, zda jsou otázky položené a sestavené tak, aby respondenti byli schopní mi na ně odpovědět.

Způsob sběru informací

Sběr dat probíhal přímo ve výchovném ústavu. Pro výzkum jsem vybrala metodu standardizovaného dotazování, tedy pomocí dotazníku, který chovanci vyplňovali sami. Technika sběru tedy byla nepřímá. Tuto metodu jsem volila pro její snadnou proveditelnost a pro poměrně rychlý způsob získání informací. Původně jsem chtěla sběr

dat provést technikou standardizovaného rozhovoru, protože jsem měla relativně nízký počet zkoumaných, ale na doporučení pracovníků ústavu jsem zvolila dotazníky. Při rozhovorech tu byla malá šance, že by chovanci dobře spolupracovali a bylo by to časově a proveditelně velice náročné. Navíc dotazník poskytne respondentům větší pocit anonymity. Dotazníky mají ale nevýhodu v tom, že je snadnější na některé otázky vůbec nedopovědět a vynechat je.

Hned v úvodu dotazníku jsem respondenty seznámila s důvodem a cílem tohoto šetření. Byl jim vysvětlen i způsob zaznamenávání odpovědí. Otázky jsem měla uzavřené (výběr z nabízených možností odpovědí), polootevřené (výběr z nabízených možností nebo mohli napsat samostatnou odpověď) a dvě otevřené (volná odpověď). U uzavřených otázek mohlo dojít k určitému typu zkreslení, a tím je stereotyp ve volbě odpovědi, kdy mají dotazovaní tendenci s nabízenými odpověďmi souhlasit. Proto jsem se u většiny otázek snažila dát prostor k vlastnímu vyjádření odpovědi. Otázky jsem se snažila formulovat co nejjednodušeji, abych na všechny dostala odpověď.

Dále mi ke sběru dat posloužil ještě nestandardizovaný rozhovor „face to face“ s jejich speciální pedagožkou.

Předvýzkum

Dotazník jsem ukázala ještě doma rodině a pár kamarádům, z toho jednomu kamarádovi, který byl drogově závislý, s cílem ověřit si srozumitelnost a jednoznačnost otázek a zda by byli ochotni mi na tyto citlivé otázky odpovědět.

Vyhodnocení dotazníků

Pro vyplnění dotazníků jsem chtěla oslovit všech 16 chlapců, kteří jsou v tomto zařízení umístění. Z toho 13 chlapců bylo ochotno zúčastnit se výzkumu a vyplnit daný dotazník. Dva byli delší dobu mimo ústav, nepodařilo se mi je tedy zastihnout, a jeden vyplnění dotazníku odmítl.

Sebrané dotazníky jsem nejdříve zkontrolovala, zda bylo vše vyplněno a zda jejich návratnost byla stoprocentní. Otázky jsem vyhodnotila pomocí třídění prvního stupně, tzn. podle četnosti jednotlivých odpovědí a dále jsem sledovala kolik dotazovaných s prvním znakem odpovídá druhému znaku a hledala mezi jednotlivými odpověďmi souvislosti. Samozřejmě jsem počítala s tím, že průběh a výsledky výzkumu mohly být ovlivněny různými faktory.

Uvedu některé typy zkreslení, které mohly nastat:

- momentální stav a rozpoložení respondentů, výzkumné prostředí
- pravdivost odpovědí (po nahlédnutí do již vyplněných a odevzdaných dotazníků spolu s vychovatelkou respondentů mi však byla potvrzena pravdivost těch zodpovězených odpovědí, které sama zná)
- malá velikost vzorku
- seznam nabízených odpovědí může být také zdrojem zkreslení

Pozn. autorky: Výchovný ústav má tři pracoviště. Kmenový ústav se nachází ve Velkém Meziříčí a k němu patří odloučené pracoviště Janštejn a odloučené pracoviště Žďár nad Sázavou. Zde, ve Žďáru nad Sázavou, také výzkum probíhal, protože pouze zde mají chlapce. V Janštejně i ve Velkém Meziříčí jsou umístěna děvčata, proto můj výzkumný vzorek nemohl být větší.

5.3. Přehled výsledků terénního šetření

V této kapitole jsou uvedeny výsledky dotazníkového šetření s chovanci. Výsledky odpovědí jsou zde vypsány a znázorněny pomocí grafů. Některé odpovědi, které psali sami respondenti, jsem citovala.

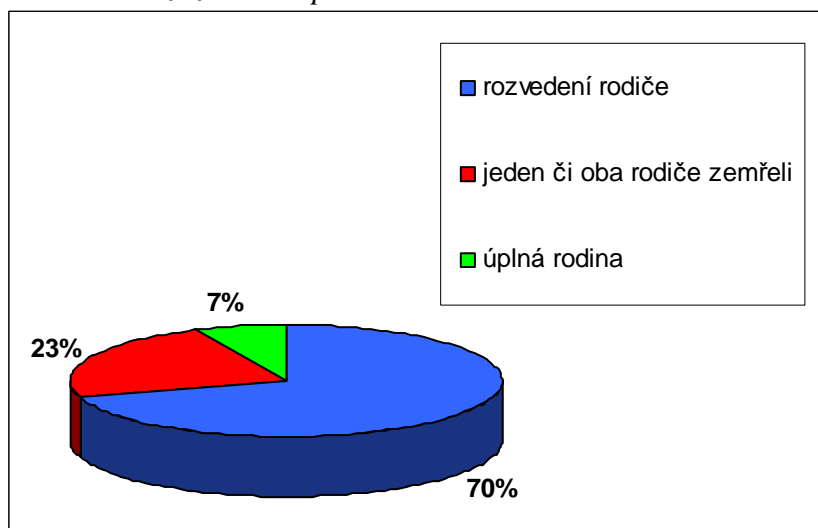
5.3.1. Rodina a rodinné zázemí

Zjišťovala jsem z jakých rodin chlapci ve výchovném ústavu pocházejí, kolik mají sourozenců, jak se ve své rodině cítí a zda rodiče pracují.

Drtivá většina chovanců umístěných ve výchovném ústavu pochází z neúplných rodin. Pouze rodiče jednoho chlapce žijí spolu ve společné domácnosti a jsou manželé. Sice se podle statistik dnes rozvádí každé druhé manželství, ale problémem těchto dospívajících je, že téměř 93% z nich neví, co úplná rodina je. Velice vysoké procento rodičů, až 70%, je rozvedených. U ostatních respondentů (23%) jeden nebo oba z rodičů již nežijí. Některé matky si nacházejí nového přítele, ale s takovým se většinou dospívající

nesnese a jako svého nového otce ho odmítá. Přece jen city rodiče ke svému vlastnímu dítěti jsou až na výjimky jiné, než k nevlastnímu dítěti. V takovéto „rodině“ už vztahy nefungují tak, jak by měli. To potvrzuje i fakt, že většina z chlapců, kteří mají rozvedení rodiče, se ve své „rodině“ cítí špatně. Výjimkou nejsou ani případy, kdy otec svěřence není uveden žádný. Řádně vychovat své dítě se sice může podařit, i když je na to jen jeden z rodičů, smutné ale je, že ve většině případů takových chlapců se o ně ani ten jeden rodič nestará a zanedbává ho. Pak není divu, že se z takového dospívajícího stává delikvent, utíká k drogám a mnohdy končí ve výchovném ústavu.

Graf č. 1 Rodinné zázemí chlapců

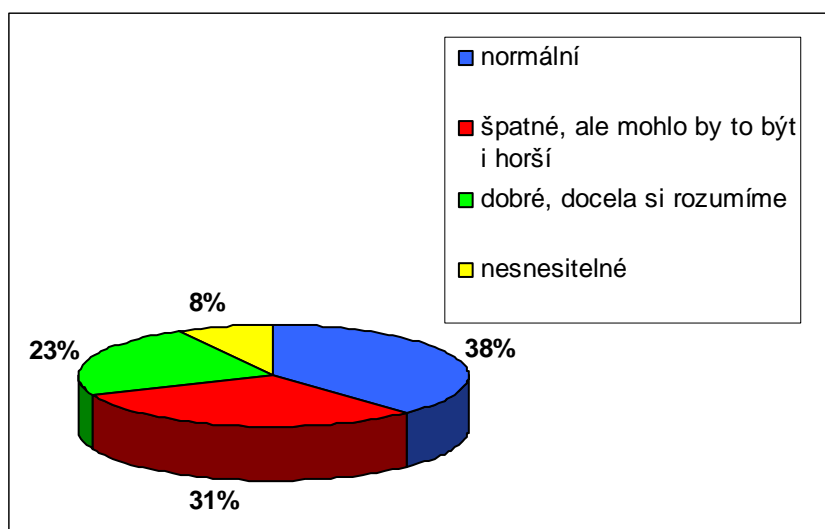
Zdroj: vlastní průzkum

$n = 13$

Na otázku, jak se v rodině cítí, byla na výběr škála odpovědí od možnosti výborně, až po možnost hodně špatně, téměř nesnesitelně. 69% volilo za odpověď „zlatý střed“, a to skoro ve stejném poměru odpovědi normálně (38%) a špatně, ale mohlo by to být i horší (31%). Nesnesitelně se cítí pouze jeden, ale výborně naopak nikdo. Pouze tři chlapci si s ostatními členy rodiny docela rozumí. Sourozence mají všichni, až na jednoho. Zde bych chtěla pouze podotknout, že ani ostatní jejich sourozenci na tom nejsou většinou o moc lépe, než oni sami. Může to být rodina, kde nadávky a hádky jsou na denním pořádku, kde děti vyrůstají v konfliktním prostředí a hlavně bez zájmu rodičů, nebo sami rodiče mohou mít problémy s alkoholem. Takových je bohužel mnoho. A pokud to vede až k tomu, že dítě skončí na ulici, nebo u drog a trestných činů, sourozenci na tom

asi nebudou o nic lépe. Jsou to sociální případy a to také podtrhuje fakt, že pouze čtyři dotázaní uvedli, že rodiče pracují oba. U ostatních pouze otec nebo matka a ve třech případech ani jeden.

Graf č. 2 Citové vztahy v rodině

Zdroj: vlastní průzkum

$n = 13$

5.3.2. Volný čas

Zkoumala jsem jak chlapci trávili volný čas před umístěním do ústavu, co patřilo mezi jejich koníčky, zda-li nějaké měli, a co je jejich náplní dne nyní, abych zjistila co se změnilo.

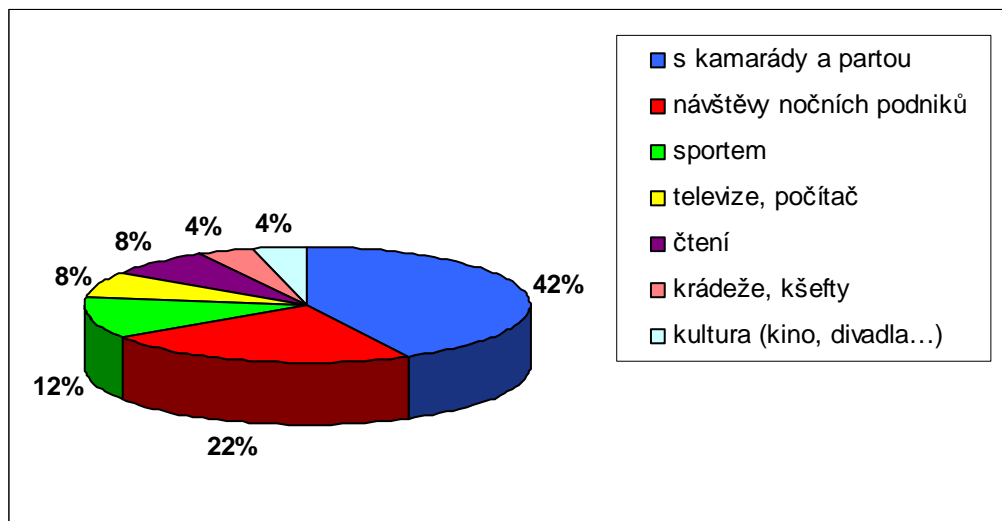
Než byli chlapci umístěni do tohoto zařízení, měli více volného času, než mají teď, a dá se říci, že si mohli dělat co chtěli. Nikdo je nijak zvlášť nehlídal a nestaral se o ně. Položila jsem jim otázku, jak nejčastěji trávili svůj volný čas ještě než jim byla soudem nařízena ústavní výchova. Nabídla jsem celou řadu odpovědí a dostali i možnost vepsat svojí vlastní. U této otázky byla možnost vybrat více odpovědí. 85% dotázaných odpovědělo, že nejčastěji svůj volný čas trávili s kamarády a partou. Z nich téměř polovina zároveň s tím zaškrtnla možnost, že společně s těmi kamarády navštěvovali noční podniky (hospody, bary, diskotéky). Celkem tuto možnost zvolilo 46%. U těchto 85% respondentů jsem zjistila přímou souvislost s otázkou, kde se poprvé setkali s drogou. 54% z nich

uvedlo, že se tímto způsobem (tedy v partě, od kamarádů) k droze dostalo. Tento výsledek mě nijak zvláště nepřekvapil. Obecně se má za to, že nejvíce dospívajícího jedince dokáží ovlivnit vrstevníci a nejrizikovějším místem prvního kontaktu s drogou jsou právě diskotéky a různé noční podniky. No a když se k tomu přidá ještě parta a starší zkušenější kamarádi, kteří už mají první kontakty s drogou za sebou a velice rádi nezkušeného jedince nabádají a podporují v experimentování, pak není divu, že tyto faktory jsou nejčastěji uváděny, což se shoduje i s nastudovanou zmíněnou literaturou.

Ostatních 23% dotázaných uvedlo i jiné zájmy, než pouze partu, a těmi byly nejčastěji sport (3x zaškrtnuto), dále televize a počítač (2x zaškrtnuto), čtení (2x zaškrtnuto) a kultura (1x zaškrtnuto). Jeden respondent vepsal sám volnou odpověď a tou byly krádeže a „kšefty“. Opět se vrátím k rodině, která zde má největší vliv. Rodiče, kteří vedou své děti od brzkého věku ke sportu, ke čtení, věnují se jim a tráví s nimi spoustu času, své děti samozřejmě vychovávají lépe a s větší láskou než rodiče, kteří své děti zanedbávají a je jim jedno jak, kde a s kým tráví své dny a čemu se věnují.

K tomuto tématu jsem zahrнула i otázku, mají-li blízké kamarády. 85% uvedlo ano, 15% si není jistých. Možnost NE nezaškrtl nikdo.

Graf č. 3 Způsob trávení volného času chovanců před umístěním do ústavu.

Zdroj: vlastní průzkum

n = 13

(Pozn. autorky: Procenta zde uvedená se neshodují s procenty psanými viz. výše, protože respondenti mohli zaškrtnout více odpovědí. Jsou ale vyjádřena ve stejném poměru.)

A jak tráví volný čas nyní? Zde jsem žádné možnosti odpovědi nenabízela. Devět z celkového počtu 13-ti dotazovaných mi napsalo, že se nudí. Je možné, že u této otázky mohlo dojít k určitému typu zkreslení, někteří tuto odpověď mohli napsat záměrně, protože to byla jedna z prvních otázek směřující na ústav, na to jak se v něm cítí. Věděli, že odpovědi uvidí jejich vychovatelka. Ta mi také sdělila, že nyní mají na všechno méně času, než měli před umístěním do ústavu. Musí studovat, mají brigády, úkoly a spoustu jiných zájmových činností a tak na nudu moc času ani nezbyvá. Odpovědi, které zde respondenti uváděli, cituji:

„skoro stejně, akorát je na vše míň času“

„občas učením“

„sedím na pakárně“

„bída“

„ráno ve škole, tam to nějak přežiju, a pak se vracím na ústav a tam jdu na PC“

„vycházky, počítač, vaření a doma hlídám neteře“

[organizace dne viz. příloha]

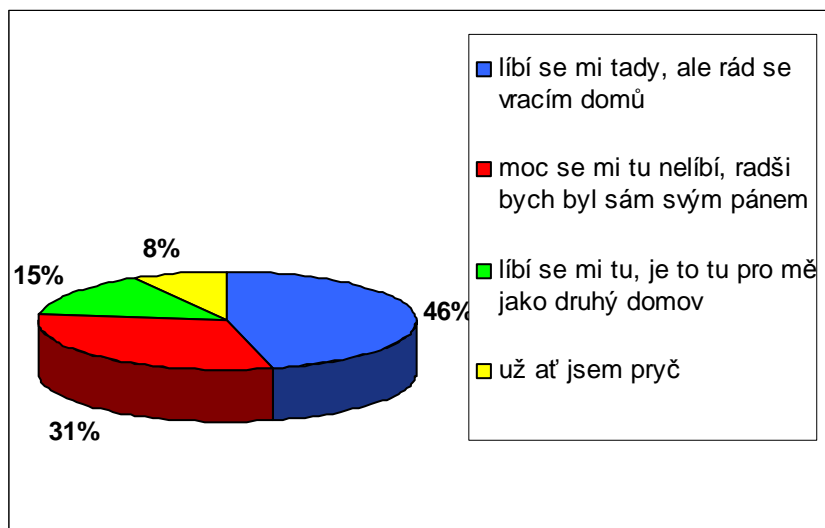
5.3.3. Sebereflexe chlapců, hodnoty a budoucnost

Tento okruh otázek jsem zaměřila na sebereflexi těchto problémových chlapců. Snažila jsem se zjistit, co sami chtějí, co si myslí. Ptala jsem se na školu, co je pro ně v životě nejdůležitější, jaké mají hodnoty, jak vidí svojí budoucnost a čeho by chtěli v životě dosáhnout. Zajímalo mě také, jak se v tomto zařízení cítí.

Tito kluci navštěvují školu jako všichni ostatní. Pouze s tím rozdílem, že se pečlivě dohlíží na jejich docházku a studijní výsledky. Mají také zavedené různé sankce a odměny. Jsou zde rozděleni do několika skupin podle svého chování v zařízení, ve škole a na veřejnosti. [kritéria hodnocení viz. příloha]. Mají vystudovanou základní školu a studují střední. Jedním z cílů pracovníků v tomto výchovném ústavu je, aby každý z chovanců, který od nich odchází, byl vyučen v nějakém oboru. Jakmile nadejde čas odchodu svěřence z tohoto zařízení, nepustí ho dříve, než mu najdou práci a bydlení. Do začátku dostane i nějaké peníze, přesněji částku pohybující se kolem 20-ti tisíc. Pracovníci ústavu se snaží dotyčného co nejvíce ulehčit postavit se na vlastní nohy a start do „nového života“.

Zeptala jsem se chlapců, jak se zde v tomto zařízení ve Žďáře nad Sázavou cítí. Chtěla jsem tuto otázku porovnat s otázkou jak se cítí doma ve své rodině. 46% dotázaných odpovědělo, že se jim tu líbí, ale rádi se vrací domů ke své rodině. 31% zaškrtnulo možnost moc se mi tu nelíbí, byl bych radši svým pánem a 15% odpovědělo, že se jim tu moc líbí a je to tu pro ně jako druhý domov. Tito dva mají společně špatné rodinné zázemí, proto se domů vracet nechtějí a tento ústav berou spíše za svůj domov. Jeden z chovanců uvedl vlastní odpověď: „Už at' su pryč!!“ Na tuto otázku jsem se ptala i jejich vychovatelky, která má v ústavu funkci speciální pedagožky a nejvíce se klukům věnuje. Zjistila jsem, že pokud jsou někteří jedinci hodně problémoví, utíkají a nechtějí se podřídit a spolupracovat, řeší se to tak, že je mohou poslat do jiného ústavu nebo zařízení. Většinou se ale stane, že dotyčný pak prosí, chce zůstat a do jiného ústavu nechce. Pokud byli dříve umístěni i někde jinde, zde ve Žďáře se jim líbí většinou nejvíce. Je to také tím, že v tomto odloučeném pracovišti mají nejméně chlapců, nejmenší kapacitu a více „rodinné prostředí“. Chlapci tu prospívají nejlépe a tento ústav má nejlepší výsledky.

Graf č. 4 Subjektivní pocity chovanců z pobytu v ústavu

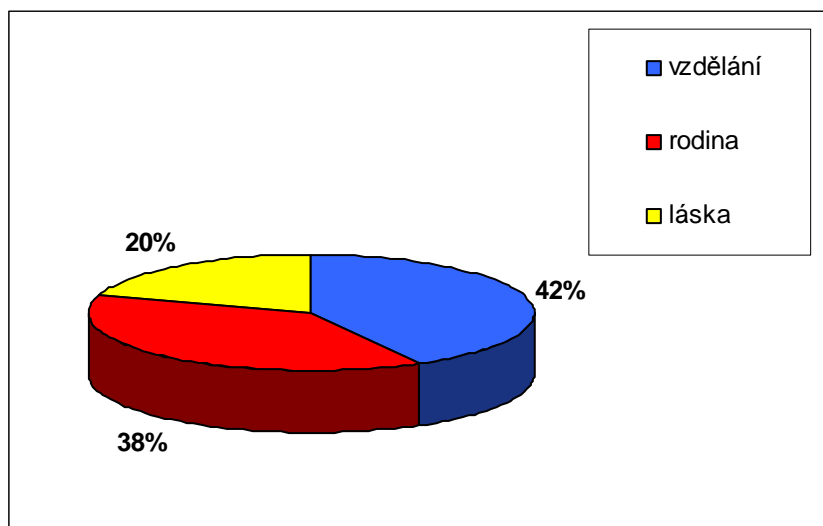
Zdroj: vlastní průzkum

$n = 13$

U otázky, co je pro ně v životě nejdůležitější, jsem měla obavy, že ne všichni mi na ní odpoví, byla jsem ale příjemně překvapena, protože odpověděli všichni. Pokládala jsem ji za jednu z těch náročnějších, nad kterou se budou muset více zamyslet. Dala jsem jim na výběr vzdělání, rodinu, lásku, kamarády a možnost pořádně si v životě užít,

dokud jsou ještě mladí. Mohli také uvést svoji vlastní možnost. Každou z těchto možností museli označit stupnicí od jedné do pěti podle stupně důležitosti. Po vyhodnocení této otázky vyšlo najevo, že nejdůležitější je vzdělání (pro 42% respondentů) a hned v závěsu za ním rodina (38%). Na třetím místě byla láska (20%).

Graf č. 5 Preference životních hodnot chovanců

Zdroj: vlastní průzkum

$n = 13$

A jak vidí svojí budoucnost? 38% chlapců o ní nepřemýšlí, ale 62% procent by chtělo dodělat školu, najít si dobrou práci a založit rodinu. Zde uvádím přesné odpovědi těch, co o ní přemýšlí: „Představuji si, že by mohla vypadat asi takto“:

„Chci být kuchař, mít rodinu a milující ženu, kamarády a dobrou práci.“

„Mýt vzdělání a rodinu a práci.“

„Udělat si nástavbu popř. VOŠ a usadit se.“

„Vyučím se, začnu dělat, a založím si rodinu.“

„že budu úspěšný jak v práci tak v rodině.“

„Vyučit se pak si najít práci a později si udělat rodinu.“

„Vyučit se a začít pracovat najít si nové zázemí.“

„Dostuduju a půjdu na nástavbu. Podle toho jak se budu cítit na maturitu tak půjdu na VŠ (od toho si ale moc neslibuju). Pak si najdu nějakou dobrou, pro mě odpovídající práci. Partnerskej vztah až přijde, tak přijde.“

Podle těchto odpovědí je vidět, jak těmto chlapcům rodina chybí, a doufají jednou ve svojí vlastní. Přání a cíle mají hezké, vyvstává zde ale otázka, kolik z nich po propuštění ze zařízení tohoto dosáhne, a kolik se jich opět dostane na „šikmou plochu“. Kdyby se podle tohoto vzoru opravdu snažili po odchodu z tohoto „náhradního domova“ zařídit, znamenalo by to, že pracovníkům v tomto výchovném zařízení se docela daří vstřípit jim určité hodnoty a chovanci aspoň v době pobytu zde splňují jejich cíle. Když chlapci dostudují a odejdou z ústavu, s některými je jejich vychovatelka dokonce i pár let po tom v kontaktu. Většina z nich o sobě dává vědět pár měsíců po odchodu, někteří vůbec. Ale i tak o většině svých bývalých svěřenců mají informace, a na základě toho mi bylo řečeno, že pokud se aspoň třetina z nich na té dobré cestě udrží, pak jsou jejich vychovatelé a další zaměstnanci se sebou spokojeni.

5.3.4. Delikvence

Nyní jsme se dostali k podstatné části mého výzkumu. Důležité pro mě bylo vědět, jaká je nejčastější příčina umístění dítěte do výchovného ústavu a zda má většina chlapců z výchovného ústavu zkušenosti s drogami. Zajímala mě jejich trestná činnost, jaké měli důvody k páčání trestné činnosti a zda je mezi drogovou závislostí a trestnou činností v případě mladých delikventů nějaká souvislost.

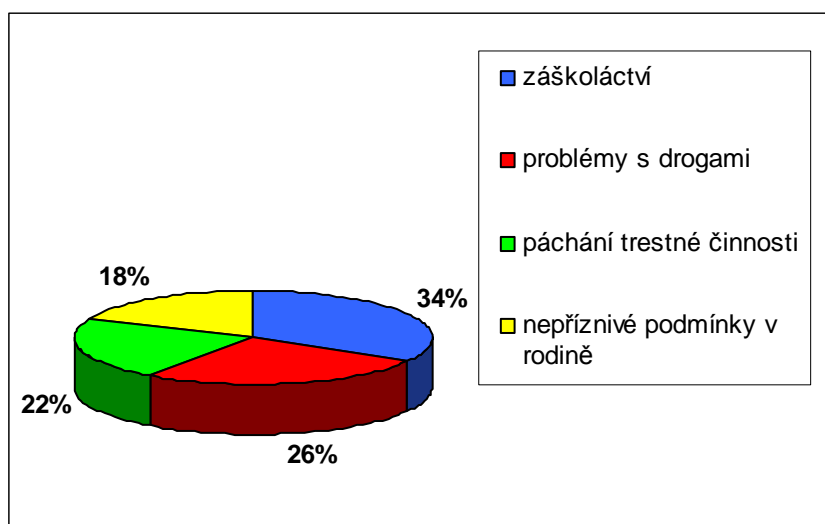
Důvod nařízení ústavní výchovy.

Ptala jsem se chovanců, proč jim byla nařízena ústavní výchova. U této otázky bylo také na výběr více možností a otevřená odpověď. U některých případů bylo více důvodů pro nařízení ústavní výchovy, tudíž bylo zaškrtnuto více možností. Druhá nejčastější odpověď byla problémy s drogami (54%). S těmi, co mi takto odpověděli, byli spojené i krádeže, loupežná přepadení a „kšeftování“ s drogami, a důvodem pro to byl nedostatek financí, u některých i nuda. To byla také moje hypotéza, že drogová závislost je většinou příčinou kriminálního chování.

Nejčastějším důvodem však bylo záškoláctví (70%). U těchto dotazovaných naopak téměř žádné trestné činy nebyly, pouze někteří byli spolupachatelé nebo svědci. Například jeden z chlapců, pro kterého bylo důvodem nevhodné chování, mi uvedl trestný čin planý poplach. Okomentoval to tak, že byl hloupý a v tu chvíli nepřemýšlel. Jeho zkušenosti s drogou byly „pouze“ marihuana a houby, a to ze zvědavosti. Dalšími důvody bylo

páchání trestné činnosti (46%) a nepříznivé podmínky v rodině (38%). Problémy ve škole uvedl jeden dotazovaný, ten žádnou trestnou činnost nespáchal, a zkušenosti s drogami uvedl pouze s marihuanou.

Graf č. 6 Důvody nařízení ústavní výchovy

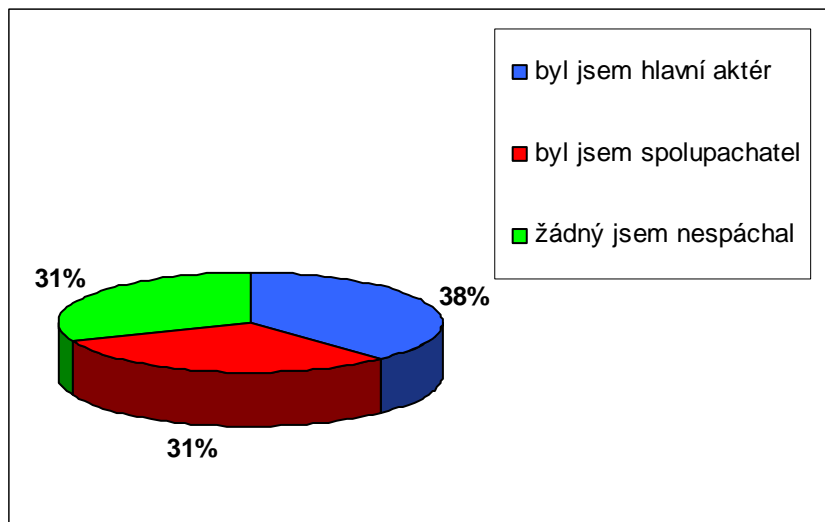
Zdroj: vlastní průzkum

$n = 13$

(Pozn. Autorky: Procenta zde uvedená se neshodují s procenty psanými viz. výše, protože respondenti mohli zaškrtnout více odpovědí. Jsou ale vyjádřena ve stejném poměru.)

Co se týče trestných činů, 31% z dotazovaných žádný nespáchali, 31% byli jako spolupachatelé a 38% hlavní aktéři. Nejčastější trestné činy byly krádeže (54%), loupežná přepadení a prodej drog (23%). Hlavním důvodem pro to byl nedostatek peněz, často také nuda.

Graf č. 7 Podíl na páčání trestných činů

Zdroj: vlastní průzkum

n = 13

Důvody k páčání trestné činnosti (přesně citované):

„Byl jsem hloupej, nepřemýšlel jsem v tu chvíli.“

„Nevím líbilo se mi mít hodně peněz, ale byl sem ještě malej a utrácel za píčovinky.

Ted'ka bych podnikal úplně jinak.“

„Nedostatek aktivit, a tak jsem chtěl do hospody atd., ale na to jsem potřeboval peníze.“

„ To je moje věc.“

„Peníze, nuda.“

„ No coment, no i když pro vlastní potřebu.“

„nevím“

„Na útěku z domu malí finanční příjem, sehnat hotovost na drogy!“

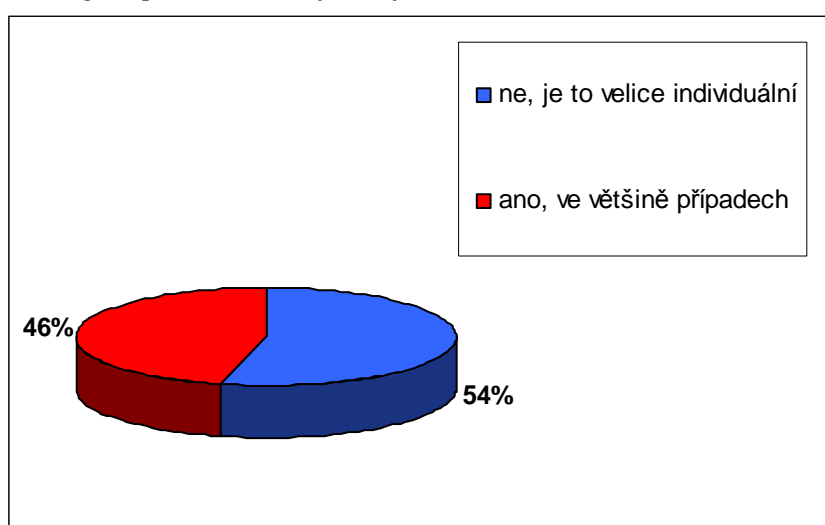
„přežít“

Zkušenosti s drogami

Ohledně drog vyšly najevo u všech dotazovaných zkušenosti i s ilegálními drogami. Ti, co uváděli zkušenosti pouze s marihuanou (23%), žádné trestné činy nespáchali. Zde se dostávám k další sporné otázce, na kterou jsem se také snažila najít odpověď pomocí dotazníku, a to jestli lehké drogy, konkrétně již zmíněná marihuana, jsou vstupní branou do světa drog tvrdých, zda je její užívání také nebezpečné a mělo by se řešit. Názory různých autorů a odborníků se v tomto případě rozcházejí. Někteří si myslí, že ano,

ale jiní zase ne, nebo že je to velice individuální a záleží na každém jedinci zvlášť. Tuto otázku jsem položila i dotazovaným a 54% si myslí, že ne, že je to velice individuální a 46% ano, ve většině případech. I přesto, že na tuto otázku možnost volné odpovědi nebyla, dostala jsem dvě. Jedna zněla, že záleží na ovládní sám sebe, a druhá byla velice rázná, cituji: „*Ne tahle blbost může napadnout jenom někoho od vás, já jí kouřím 5 let a nějak ve tvrdých nejedu. Takže asi těžko!*“

Graf č. 8 Názory chovanců týkající se otázky: *Vede cesta k závislosti a tvrdým drogám přes lehké, nejčastěji marihuanu?*

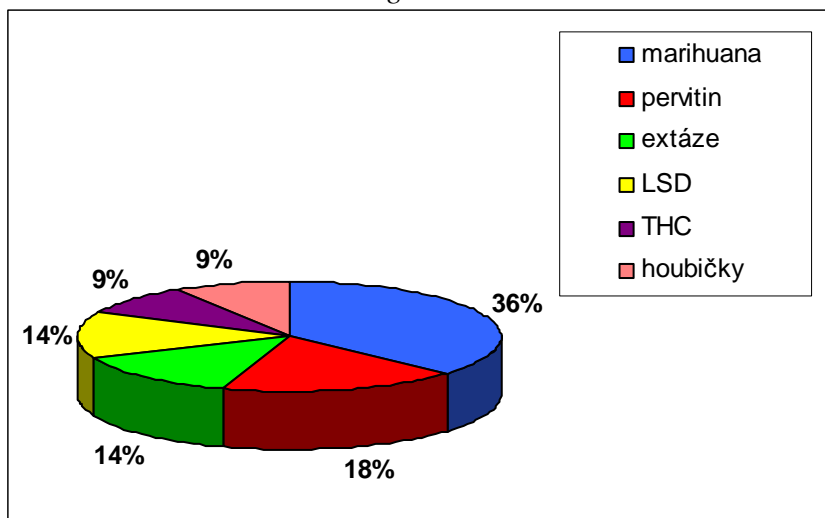

Zdroj: vlastní průzkum

$n = 13$

Nejčastěji užívaná droga mezi dotazovanými je marihuana, tu zkoušelo 62% z nich, dále pervitin (s touto drogou uvádí zkušenosti 31% chlapců), extáze(23%) a LSD (23%). 62% chlapců se s drogou setkalo poprvé v partě od kamarádů. Nejrizikovější je tedy tlak vrstevníků, což se shoduje i s přečtenou literaturou pro tuto práci. 16% napsalo na diskotéce a další odpovědi byly na ulici, na zemi, od přítelkyně, vzdálená rodina. Jeden z chovanců uvedl odpověď: „*Lidé nevyhledávají drogy, ony si vás najdou sami.*“

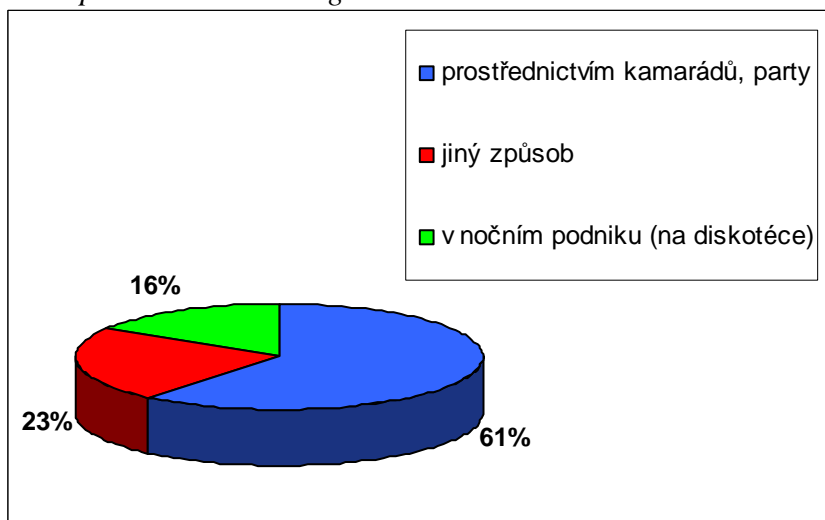
Graf č. 9 Zkušenosti chovanců s drogami dle druhů

Zdroj: vlastní průzkum

$n = 12$

Graf č. 10 Způsob setkání s drogou

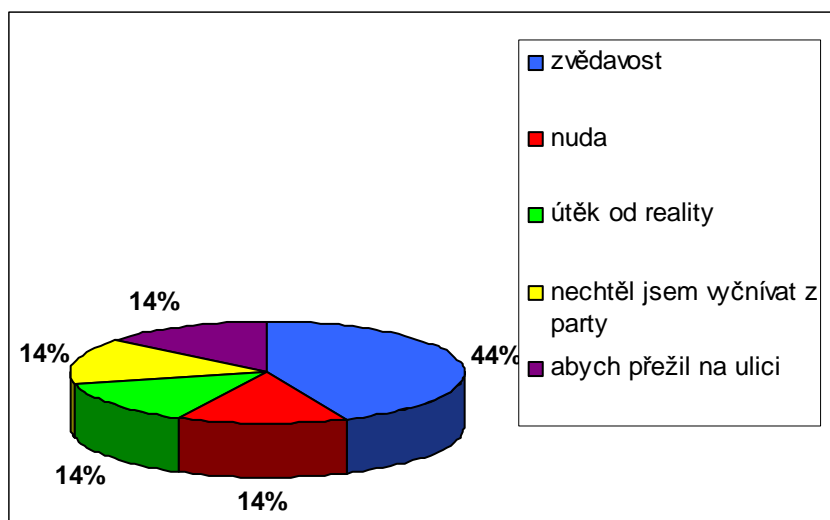
Jiný způsob: na ulici, vzdálená rodina, přítelkyně, od dealera

Zdroj: vlastní průzkum

$n = 13$

Na otázku, proč zkoušeli tuto ilegální drogu, 44% odpovědělo ze zvědavosti, což jsem také předpokládala, že je nejčastějším důvodem k experimentování s drogou. Ostatní odpovědi již byly ve stejném poměru. 14% z nudy, 14% z důvodu odreagování se od reality a 14% uvedlo, že nechtěli vyčnívat z party. 14% napsalo jako důvod přežít na ulici.

Graf č. 11 Motivace chovanců k experimentování s drogami

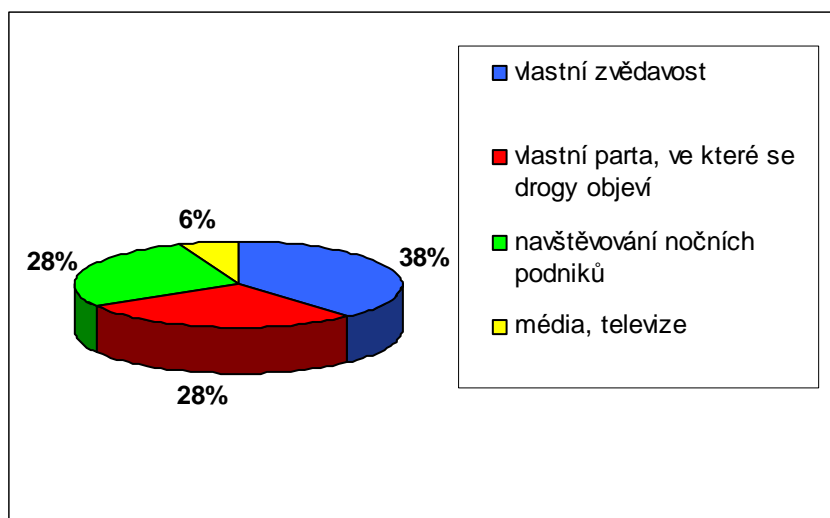
Zdroj: vlastní průzkum

$n = 13$

Na konec ještě shrnu pár informací získaných na základě zkušeností těchto chlapců.

Distributoři drog jsou nejčastěji lidé, kteří si tímto způsobem vydělávají, většinou také narkomani, kteří potřebují získat peníze na drogy pro svou vlastní potřebu. Nejčastěji užívanou drogou je podle dotazovaných marihuana a myslí si, že nejvíce ohroženi, co se týče závislostí, jsou mladí svojí vlastní zvědavostí, kamarády a partou. Média a televize snad ani nestojí za zmínku. Společnost drogovou problematiku rozhodně nevyřeší, tento problém tu vždy byl a bude, může nanejvýš tento problém ovlivnit, ale rozhodně ne ho zcela vymýtit. Všichni tito dospívající mají určité zkušenosti s drogami a asi se není čemu divit, protože dosavadní život opravdu neměli lehký. Většina z nich ví, co to znamená žít ze dne na den a někteří z nich se dostali i na dno naší společnosti. A mezi takovými lidmi se právě nejčastěji setkávali s drogově závislými, ať to bylo venku na ulici nebo v jiných diagnostických ústavech. Většina si tím prošla, ví jaké to je a o čem mluví, a proto mě moc nepřekvapily jejich odpovědi na otázku, jak by se zachovali, kdyby zjistili, že některý z jejich kamarádů je drogově závislý. Většina by nedělala nic, protože zastává názor, pokud sám dotyčný nechce se z toho dostat, tak mu nepomůže nikdo a nic. Sice padaly takové odpovědi, že by se mu snažili domluvit, ale většinou to byl názor, že si musí pomoci sám. Pouze jeden z dotázaných by hledal pomoc v protidrogových poradnách a zařízeních. Zde se zkušenosti těchto chlapců a studie mnoha autorů rozcházejí, ale můžeme si položit otázku, kdo tomu rozumí více? Zda vyléčení „feťáci“, nebo autoři mnoha odborných publikací. To už by byl ale námět na jinou studii...

Graf č. 12 Okolnosti nejvíce ohrožující dospívající

Zdroj: vlastní průzkum

$n = 13$

5.3.5. Doplnující informace získané na základě rozhovoru

Po pár návštěvách a rozhovoru s paní vychovatelkou jsem zjistila nemilou věc, že všichni ti chlapi jsou zde v podstatě proto, že se na ně jejich rodiče lidově řečeno vykašlali. Jsou to dospívající, kteří nepoznali klidné a pohodové rodinné zázemí, tak jako většina z nás. Někteří dokonce skončili i na ulici. Chyběla jim pořádná výchova, neměli vštípené určité hodnoty a morální zásady. Mnohdy ani sami nevěděli, co je správné a jak se svým životem naložit. Většina z nich se chytla nějaké party, která už si je utvářela k obrazu svému. A pak už se jak se říká „vezli“. Poznali drogy, krádeže, podvody a tak dále. Na otázku, proč to ale dělali, jsem od některých dostala jednoduchou odpověď. Aby přežili, nebo že jim nic jiného nezbylo. Určitě si řeknete, že je spousta možností co dělat, kam jít, na koho se obrátit a jak si poradit. Ale ví to i třeba osmileté dítě?

Základní cíl, kterého chtějí pracovníci zařízení dosáhnout touto ústavní výchovou je, jak už jsem zmínila, aby každý z chlapců pokud možno dostudoval, našel si práci a žil tak nějak normálním životem. Dokonce v prosinci roku 2008 poskytlo město tomuto zařízení k dispozici dva byty, garsonky. V každém z nich jsou dva chlapi, kteří tam sami bydlí, pouze několikrát do týdne je namátkou chodí kontrolovat pracovníci ústavu. Pod dohledem je také jejich docházka ve škole. Dostanou určitý podíl peněz na týden a na obědy se chodí stravovat do ústavu. Pokud nejsou žádné problémy a chovanci nadále

plní své povinnosti, jsou všichni spokojení a mohou v bytě zůstat. Samozřejmě se už stalo, že jeden chlapec do školy dva dny nešel, ale také byl „potrestán“. Šel zpátky do zařízení a na jeho místo dosadili jiného chlapce. Tato myšlenka s byty prochází teprve zkouškou a až postupem času se uvidí, zda to funguje. Cílem je, aby se chovanci naučili sami hospodařit, vyjít s penězi a postavit se na „vlastní nohy“. Zároveň jsou byty velice dobrou motivací pro chlapce, protože každý by se chtěl osamostatnit. Proto se také snaží chovat nejlépe jak umí a poctivě si plnit všechny povinnosti.

S některými je jejich vychovatelka i po odchodu ze zařízení v kontaktu a ví, jak na tom jsou. Buď se sami ozvou, zavolají nebo napíší. Ale většinou o sobě dávají vědět jen pár měsíců po jejich odchodu. Bohužel se někdy stane, že stejně jakmile opustí ústav, tak je stáhne zpátky na dno jejich minulost (a to mohou být i rodiče, kamarádi a podobně), nebo propadnou drogám, skončí ve vězení atd. Ale tito pracovníci to berou tak, že po dobu co jsou v ústavu, se jim snaží dát maximum, a pak je to pouze volba samotných chlapců, jak s tím naloží. Když pomůžou a na „správnou cestu“ navedou jednoho, dva chlapce z deseti, tak jsou rádi a považují to za úspěch. Cíl jejich vychovatelky je také ten, dostat je více do společnosti a do podvědomí lidí, aby zjistili, že to jsou normální dospívající kluci a nebáli se jich, protože je má většina zaškatulkované jako mladé kriminálníky. Spolupracovali s různými institucemi, dokonce i s mateřskou školkou, se kterou organizovali dětský den. V závěru dne byli děti a učitelky jejich spolupráci nadšení a všem se to moc líbilo. Pořádají také různé akce, výlety, herní dny, přednášky a plno dalších činností. Jediný větší problém ale mají bohužel se sponzory. Je těžké nějaké sehnat.

5.3.6. Případová studie

Měla jsem také možnost (pod slibem mlčenlivosti a použití informací pouze pro tuto práci) nahlédnout do osobní složky jednoho z chovanců. Vybrala jsem si složku podle vyplněného dotazníku jednoho z respondentů, a paní vychovatelka podle rukopisu poznala, který to je. Na základě jí podaných informací o tomto chovanci, jeho zaznamenaných odpovědí a dokumentů ze složky jsem si sestavila určitou představu o jeho životě.

Dotyčnému je 18, má jednoho sourozence a jeho matka pracovala jako zdravotní sestra v nemocnici. Otec neuveden. V rodině nikdy úplně dobré vztahy nebyly,

ale když mu zemřela babička, matka zcela ztratila zájem se o děti starat. Začala hodně pít, přestala pracovat a spávala příležitostně po nocích u cizích mužů. Dotyčný chlapec skončil na ulici. V té době mu bylo 8 let. Zde se také dostal k drogám, přežíval ze dne na den a postupem času začal krást. Na otázky, které se týkaly trestných činů, mi v dotazníku neodpověděl, ale jako důvod jejich páčání uvedl, aby přežil. V 15 letech byl umístěn sem do ústavu. Studuje učební obor automechanik a je to také to jediné, co ho baví. Je to problémový chlapec, o nic nejví zájem, je s ním těžká spolupráce, je arogantní a drzý. Párkrát ze zařízení utekl, pokaždé se ale za pár dní vrátil. V té době přespával příležitostně u kamarádů a vždy si na tu dobu sehnal i nějaké drogy. Závislý ale není, pokud je pod dohledem, k drogám se nedostane. O své budoucnosti nepřemýšlí, v životě je pro něj důležité vzdělání, rodina a kamarádi. Na otázku jak se zde ve Žďáře cítí, napsal: „*Už at' su pryč!!*“ Před umístěním do ústavu nejčastěji trávil svůj volný čas s partou a kamarády, teď ho tráví „*nijak*“. Jako důvod nařízení ústavní výchovy uvedl pouze záškoláctví, což ale, jak víme, nebyl jediný důvod. Myslí si, že cesta k závislosti a tvrdým drogám ve většině případech vede přes marihuanu, tedy přes lehké, ale jaké sám zkoušel, nevedl. Společnost podle něj drogovou problematiku v žádném případě nikdy zcela nevyřeší.

Závěry a diskuze

H1: Většina dětí z výchovného ústavu pochází z neúplných a špatně fungujících rodin.

Hypotézu jsem přijala.

Otázky, o které jsem se hlavně opírala, abych mohla potvrdit či vyvrátit tuto hypotézu, se týkaly rodičů a toho, jak se chlapci doma ve své rodině cítí, jaké mají vztahy mezi sebou. Jak můžeme vidět na *grafu č. 1*, drtivá většina chlapců pochází z neúplných rodin a jejich rodiče jsou rozvedení. Menší část dotazovaných uvedla úmrtí jednoho nebo obou rodičů, ale pouze rodiče jednoho chlapce žijí spolu ve společné domácnosti. Dále potom *graf č. 2* uvádí, jak se v rodině cítí. S těmito výsledky se shoduje i přečtená a v této práci použitá literatura. Téměř všichni odborníci považují rodinu za jeden z hlavních faktorů ovlivňujících vznik deviací. Dětství je nejpodstatnější období, kdy se formuje a utváří osobnost člověka.

H2: Drogová závislost je příčinou kriminálního chování.

Hypotézu jsem přijala

Všichni chlapci bez výjimky uvedli zkušenosti s ilegálními drogami. Tato informace mi byla potvrzena i jejich vychovatelkou. Respondenty jsem rozdělila na dvě skupiny podle druhů drogy, kterou užívali. Tři chlapci, kteří uváděli pouze marihuanu, žádné trestné činy nespáchali. Je to nejspíš z toho důvodu, že klasická závislost se u tohoto typu drogy spíše nevyvíjí a nebezpečí zde spočívá pouze v přechodu k tvrdým drogám. Se zbylými dotazovanými byly spojené krádeže, loupežná přepadení a s částí z nich i obchodování s drogami. Ještě jinak řečeno, ti co uváděli jako důvod pro nařízení ústavní výchovy problémy s drogami (54%), tak až na jednu výjimku uvedli i páčání trestné činnosti (46%). Znázorněno je to v *grafu č. 6*. Důvodem pro páčání trestné činnosti byl nejčastěji uveden nedostatek financí. Najevo vyšla ještě ta skutečnost, že mezi dotazovanými, kteří uváděli problémy s drogami a páčali při tom trestnou činnost, byli (opět až na jednu výjimku) všichni jejich hlavními aktéry (*graf č. 7*).

H3: Nejčastější způsob setkání s drogou je v partě, od kamarádů, na diskotékách.

Hypotézu jsem přijala

Podstatné pro mě bylo, jak dotazovaní trávili svůj volný čas před umístěním do ústavu a kde se poprvé s drogou setkali. **Graf č. 3** nám ukazuje nejčastější odpověď s kamarády a partou. Polovina z nich uvedla i návštěvy nočních podniků, což byla druhá nejčastější odpověď. Velice malé procento dotázaných trávilo čas ještě jinak. Celých 61% se také dostalo do prvního kontaktu s drogou pomocí party a kamarádů (**Graf č. 10**) Také většina odborníků uvádí vliv vrstevníků jako velice podstatný. Místem prvního kontaktu s drogou u těchto dotazovaných byly pak skoro ve stejné míře noční podniky a ulice.

H4: Lehké drogy (marihuana) jsou vstupní branou do světa drog tvrdých

Zde jsem se opírala hlavně o odpovědi respondentů na otázku, která zněla: „Myslíte si, že cesta k závislosti a tvrdým drogám vede přes lehké, nejčastěji marihuanu?“ Tuto hypotézu jsem ani nezamítla, ale ani nepřijala. Zde by byla potřeba mít daleko větší vzorek respondentů. Odpovědi na tuto otázku byly téměř vyrovnané. Protože počet zkoumaných byl lichý, na **grafu č. 8** vidíme, že jedna strana mírně převažuje právě o toho jednoho z chovanců. 54% si myslí, že ne, a 46% odpovědělo ano, ve většině případech. Na základě této jediné otázky jsem ale hypotézu nemohla přijmout. Dospěla jsem k závěru, že toto tvrzení by bylo velice náročné zjistit, a výzkum by musel být daleko rozsáhlejší a propracovanější. Odpověď na tuto hypotézu jsem nenašla ani v odborné literatuře. Sice všichni chovanci marihuanu zkoušeli a nadále jí občas užívají, ale závislost klasického typu se pouze na základě této drogy spíše nevyvíjí.

H5: Důvodem pro experimentování s drogami je nejčastěji zvědavost a nuda.

Hypotézu jsem částečně přijala

Moje otázky byly pouze: proč zkoušeli ilegální drogy a čím si myslí, že jsou mladí nejvíce ohrožení. Záměrně jsem napsala, že hypotéza byla pouze částečně přijata, protože zvědavost, jako důvod, se mi z velké části potvrdila (vidíme na **grafu č. 11 a 12**), ale nuda nikoli. Sice se stále domnívám, že nuda je velice významný faktor, co se týče experimentování s drogami, ale výzkum mi to jednoznačně neprokázal. Možná kdyby

otázky byly lépe sestavené a výzkum jinak proveden, dopátrala bych se přesnějšího výsledku.

Žádný přístup společnosti nikdy nevymyslí jednoznačný návod, jak předejít drogové závislosti u dětí a mladistvých. Drogy a s tím spojená kriminalita tu vždy nejspíš budou. Jak nám vyplynulo z výzkumu, užívání drog mladistvých zapříčiňuje i páchaní trestných činů. Společnost by se mohla pouze zaměřit na jednotlivé faktory ovlivňující vznik těchto deviací a snažit se přispět k jejich vymizení. Z výše uvedených výsledků průzkumu a odborné literatury pramení, že nejdůležitější roli v této problematice hraje rodina, výchova, rodinné zázemí a vše, co je spojené s primární socializací člověka. Každý z rodičů by se měl snažit dát svým dětem maximum lásky a umožnit jim prožít krásné a harmonické dětství. Je důležité předcházet nudě a styku dítěte s „nevhodnými“ vrstevníky. Z práce jsme také mohli zjistit, že vliv vrstevníků může být daleko podstatnější, než by se mohlo zdát. Proto je nutné, aby byli dospívající dostatečně informovaní a znali všechna rizika, která s sebou užívání drog nese. Jsou totiž ve velké míře ohroženi i svojí vlastní zvědavostí a touhou experimentovat, a proto by jí na základě jim známého nebezpečí měli dokázat čelit.

Většina chlapců si uvědomuje svou životní situaci a do budoucna by jí chtěli změnit. Převážná většina chce dodělat školu, najít si práci a vytvořit rodinu. Ale procento těch, kteří se na této cestě udrží, je velice nízké. Tomuto již možná napovídá fakt, že chlapci ve svém volnu lehké drogy stále užívají. To, že lehké drogy jsou vstupní branou do světa drog tvrdých se sice nepotvrdilo, ale ani nevyvrátilo. Odpovědi chovanců (46%), kteří si myslí, že ano, poukazují na možnost, že se k tvrdým drogám, a tím i ke kriminalitě, vrátí. Po propuštění z ústavu mohou být chlapci ovlivněni i mnoha jinými faktory, jako jsou kamarádi, prostředí či rodina, které způsobí jejich návrat na „špatnou cestu“. Mnohdy bohužel nemají tak silnou vůli, aby dokázali těmto vlivům čelit.

Výsledky tohoto výzkumu mohou být bohužel zkresleny malým vzorkem zkoumaných. Za velikou výhodu ale naopak považuji možnost ověření pravdivosti odpovědí na základě informací získaných od speciální pedagožky ústavu, vychovatelky chlapců. Odpovědi zaznamenané chovanci v dotaznících byly téměř všechny pravdivé.

Seznam použité literatury

- Janík, A., Dušek, K. (1990). *Drogy a společnost*. Praha: Avicenum, ISBN 80-201-0087-3
- Skála, J. (1988). *...až na dno!?* Praha: Avicenum, ISBN (Brož.)
- Urban, L. a kol. (2004). *Sociologie aplikovaná v bezpečnostně právní praxi*. Praha: Policejní akademie České republiky, ISBN 80-7251-150-5
- Matoušek, O., Kroftová, A. (1998). *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, ISBN 80-7178-226-2
- Pöthe, P. (1996). *Dítě v ohrožení*. Praha: G plus G, ISBN 80-901896-5-2
- Presl, J. (1995). *Drogová závislost*. Praha: Maxdorf, ISBN 80-85800-25-X
- Geist, B. (1992). *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, ISBN 80-85605-28-7
- Train, A. (2001). *Nejčastější poruchy chování dětí*. Praha: Portál, ISBN 80-7178-503-2
- Řehan, V. (1994). *Závislost na alkoholu a jiných drogách – psychologický přístup*. Olomouc: Univerzita Palackého, ISBN 80-7067-359-1
- Matoušek, O., Matulová, A., Kopoldová, B., Chalupová, J., Halík, T. (1996). *Práce s rizikovou mládeží: projekt LATA a další alternativy věznění mládeže*. Praha: Portál, ISBN 80-7178-064-2
- Bechyňová, V., Konvičková, M. (2008). *Sanace rodiny*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-392-5
- Trnka, V. (1974). *Děti a rozvody*. Praha: Avicenum
- Schelleová, I. a kol. (2004). *Právní postavení mladistvých*. Praha: Eurolex Bohemia, ISBN 80-86432-82-3
- Skála, J. a kol. (1987). *Závislost na alkoholu a jiných drogách*. Praha: Avicenum, ISBN (Brož.)
- Nešpor, K., Csémy, L. (1996). *Léčba a prevence závislostí*. Praha: Psychiatrické centrum, ISBN 80-85121-52-2
- Nešpor, K., Csémy, L. (1995). *Alkohol, drogy a vaše děti*. Praha: Sportpropag, ISBN (Brož.)

- ROITHOVÁ, Zuzana. Děti, dospívající a droga. *Děti, dospívající a droga* [online]. 2008 [cit. 2009-02-25]. Dostupné z WWW: <[http://kverek.webpark.cz/nove 12 02/2008. htm](http://kverek.webpark.cz/nove_12_02/2008.htm)>.
- *Wikipedia* [online]. 13.3.2009. 2009 , 13.3.2009 [cit. 2009-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kriminalita>>.
- Zákon č.109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních.

Seznam grafů

Graf č. 1 Rodinné zázemí chlapců.....	35
Graf č. 2 Citové vztahy v rodině.....	36
Graf č. 3 Způsob trávení volného času chovanců před umístěním do ústavu.	37
Graf č. 4 Subjektivní pocity chovanců z pobytu v ústavu.....	39
Graf č. 5 Preference životních hodnot chovanců.....	40
Graf č. 6 Důvody nařízení ústavní výchovy.....	42
Graf č. 7 Podíl na páchaní trestných činů.....	43
Graf č. 8 Názory chovanců týkající se otázky: Vede cesta k závislosti a tvrdým drogám přes lehké, nejčastěji marihuanu?.....	44
Graf č. 9 Zkušenosti chovanců s drogami dle druhů.....	45
Graf č. 10 Způsob setkání s drogou.....	45
Graf č. 11 Motivace chovanců k experimentování s drogami.....	46
Graf č. 12 Okolnosti nejvíce ohrožující dospívající.....	47

Seznam příloh

Kritéria hodnocení	57
Propuštění dítěte ze zařízení	59
System prevence sociálně patologických jevů	60
Finanční prostředky dětí	61
Práva a povinnosti chlapců	61
Organizace dne	63
Pobyt dětí mimo zařízení	64
Prázdninová činnost na OP Žďár nad Sázavou ve školním roce 2005-2006	65
Drogy	67
Dotazník	75

Přílohy

Kritéria hodnocení

[Vnitřní řád ústavu]

Plná důvěra

Hochům zařazeným do této skupiny je daná plná důvěra v jejich činnostech. Rozhodují o náplni svého volného času, tráví daleko více volna mimo zařízení, účastní se akcí podle vlastního výběru a po dohodě s kmenovým vychovatelem volí i vlastní časové rozmezí v rámci režimových pravidel. V oblasti studia je samozřejmá zodpovědná příprava a plnění studijních povinností. Předpokládá se již plná zralost ve vystupování a jednání nejen na veřejnosti.

Spolehlivost a zodpovědnost

V této skupině jsou již chlapci, kteří se svými nepočtenými potížemi úspěšně pracují, hovoří o nich a snaží se o jejich nápravu. Jsou komunikativní a otevření, rozvíjí své vědomosti a dovednosti. Přemýšlí o hodnotovém systému a uvědomují si smysl preferovaných hodnot ve svém životě. Na základě sebepoznání rozvíjí svou sebedůvěru, seberegulaci a organizaci svého života, nemají potíže se svým sebehodnocením a dovedou přijímat kritiku. Mají zájem o život v kolektivu a jsou ochotni si vzájemně pomáhat se svými problémy, dovedou spolupracovat a tvořivě přistupovat k navrhovaným činnostem. Navrhují, vytvářejí či spoluvytvářejí vlastní skupinový program.

Ve školní práci jsou úspěšní a samostatní. Pravidelně v pondělí si vytvářejí vlastní studijní plán a podle něho přistupují během týdne k přípravě na vyučování.

Rozumné jednání

Do této skupiny jsou zařazeni chlapci, kteří volí vhodný způsob komunikace, jsou otevření a uvědomují si, že jejich pobyt není pouze veliká nespravedlnost, ale nabídnutá ruka a hlavně pokus o pomoc v jejich potížích. V této skupině si chlapci dovedou jasně pojmenovat svoje problémy a potíže a mají zájem tyto skutečnosti řešit. Znají a uplatňují společenská pravidla v chování, včetně péče o zevnějšek. Dobře spolupracují se všemi zaměstnanci zařízení a také ve vrstevnické skupině. V této skupině jsou tolerovány drobné kázeňské potíže nezásadního charakteru.

Studijní obtíže, které by vznikly vzhledem k různým typům znevýhodnění (např. poruchy učení aj.) nejsou důvodem k zařazení do nižší skupiny. Nutná je pravidelná a efektivní příprava na vyučování a plnění školních povinností.

Nutný dohled

Do skupiny jsou zařazeni chlapci, kterým je nutné věnovat zvýšenou pozornost, tedy mají značné krátkodobé i dlouhodobější potíže ve výuce i v chování.

V chování jde o problematiku užívání návykových látek, vulgarita a hrubé projevy na veřejnosti, neochota k jakékoli činnosti, problematika šikany, trestná činnost, přestupky, poškozování majetku (osobního, svěřeného, cizího), porušování vzájemných dohod a stanovených časů.

V oblasti školy se jedná o odmítání přípravy ke studiu a zásadní nezvládnutí studia pro nezáměr, kázeňské obtíže ve škole týkající se záškoláctví, pozdních příhodů do vyučovacích hodin, nepovolených odchodů z vyučovacích hodin, nevhodné chování ke všem zaměstnancům školy a spolužákům, nevhodné chování v dopravních prostředcích.

Nutný dohled(ND)

- ztráta nároku na volné vycházky (výjimka, pouze po dohodě s kmen.vych.v odůvodněných případech po předběžném projednání s vedoucím vychovatelem,kmenovým vychovatelem,sociální pracovníci-např. návštěva rodičů,příbuzných)
- odebrání kapesného ve výši dané Výchovným opatřením
- omezení doby na počítači a internetu : pouze:kontrola a vybrání e-mailové adresy
- služba v kuchyni – po celou dobu služby skupiny
- častější pracovní nasazení(v případě potřeby a nutnosti)
- na výběrové akce pouze po dohodě s kmenovým vychovatelem
- omezená doba sledování televizních pořadů- povoluje kmenový vychovatel

Nutný dohled může vychovatel udělit pro hrubé porušení vnitřního řádu ústavu a studijního řádu školy podle vlastního uvážení a také může udělit výchovné opatření .

Propuštění dítěte ze zařízení

[Vnitřní řád ústavu]

Ředitel propustí dítě ze zařízení:

- a) jestliže soud zrušil ústavní nebo ochrannou výchovu,
- b) dosáhne-li zletilosti; pokud v zařízení dobrovolně nesetrvává do ukončení přípravy na povolání na vlastní žádost,
- c) dosáhne-li věku devatenácti let, byla-li mu prodloužena ústavní nebo ochranná výchova, pokud v zařízení nesetrvává do ukončení přípravy na povolání,
- d) po uplynutí tří měsíců od vykonatelnosti předběžného opatření, nařízeného nad dítětem, nebylo-li před uplynutím této doby zahájeno řízení ve věci samé,
- e) jestliže dítě, které setrvává v zařízení na vlastní žádost poruší podmínky dohody, popřípadě samo písemně požádá o ukončení pobytu,
- f) jestliže rozhodnutí soudu o osvojení nebo o svěřeni dítěte do pěstounské péče nabylo právní moci.

Šest měsíců před propuštěním dítěte řeší sociální pracovníce ve spolupráci s kurátorem pro mládež otázky bydlení a zaměstnání dítěte po odchodu ze zařízení. S dostatečným předstihem před propuštěním dítěte se sociální pracovníce dohodne s osobami odpovědnými za výchovu, zda si jej v zařízení vyzvednou osobně, nebo může cestovat samo. Pokud dítě nemá možnost návratu do rodiny po ukončení ÚV, spolupracuje sociální pracovníce s kurátorem pro mládež na zajištění náhradního ubytování.

Propuštění dítěte oznámí sociální pracovníce do tří dnů MěÚ, osobám odpovědným za výchovu a okresnímu soudu, který ústavní či ochrannou výchovu nařídil.

Při odchodu obdrží dítě od sociální pracovníce na základě předávacího protokolu vysvědčení, zápočtový list, vkladní knížku, OP, průkaz zdravotní pojišťovny, rodný list aj. Pokud je v době ukončení ÚV na útěku a příslušné doklady si nevyzvedne osobně, zašle je sociální pracovníce k rukám dítěte do místa trvalého bydliště.

Pokud se dítě po propuštění obrátí na zařízení o pomoc v tíživé situaci, je mu poskytnuta pomoc při řešení jeho situace formou poradenské činnosti.

Systém prevence sociálně patologických jevů

[Vnitřní řád ústavu]

- a) Metodikem prevence sociálně patologických jevů je na každém pracovišti pověřen speciální pedagog.
- b) Systém prevence se odvíjí od „Minimálního preventivního programu“. Za plnění tohoto programu zodpovídají všichni ped. pracovníci.
- c) Oblast primární prevence (předcházení soc.-patol. jevům):
Zaměřuje se především na posilování sociální kompetence a emocionální stability dětí, vytváření podmínek pro účinnou integraci dětí do společnosti po ukončení ústavní výchovy. Důraz je kladen na interiorizaci odpovědnosti a zachovávání pravidel, dále na spravedlnost, spoluúčast a spolupráci.
Klíčová témata prevence (oblast zdravého životního stylu, společenskovední, přírodovědná, rodinné a občanské výchovy, sociálně právní) jsou zapracována do učebních osnov Odborného učiliště i Praktické školy. Děti jsou s nimi seznamovány i v mimoškolních činnostech formou pohovorů, diskusí, besed apod.
- d) Oblast sekundární prevence (náprava, léčba soc.-patol. jevů):
Je zabezpečována díky úzké spolupráci s odborníky z oboru zdravotnictví, policie a práva a specializovanými pracovníky z Pedagogicko-psychologické poradny. Setkávání s těmito odborníky je dětem umožňováno dle jejich požadavků.
- e) Další aktivity v oblasti prevence
Pojetí výchovné práce v ústavu pomáhá předcházet širokému spektru sociálních patologií také tím, že je dětem nabízena celá škála volnočasových aktivit (ruční práce, sport, tanec aj.), která jim poskytuje možnost volby, ve které oblasti se budou realizovat, dopřává jim zážitek úspěchu, napomáhá umění realisticky odhadnout své síly atd.
- f) V případě, že jsou u dětí nalezeny návykové látky, vedoucí pedagogický pracovník tuto skutečnost nahlásí Policii ČR.

Finanční prostředky dětí

[Vnitřní řád ústavu]

- a) Základní finanční prostředky získávají děti z měsíčního kapesného. Kapesné je jim v den výplaty vyplaceno v celkové výši a záleží jen na nich, zda si celou částku ponechají u sebe, nebo si část peněz uschovají u svého kmenového vychovatele. Kapesné není považováno za příjem dítěte a není možné z něho hradit případnou náhradu škody.
- b) Dítě může získat finanční prostředky jako dary od osob odpovědných za výchovu, příp. z příležitostných brigád. S těmito prostředky se hospodaří obdobně jako s kapesným.
- c) Příjmem dítěte je např. sirotčí důchod a mzda z pracovního poměru. Z této částky se jim odečte částka na příspěvek na péči a zbytek peněz se uloží na spořitelní knížku, která je uložena v trezoru u vedoucí ekonomky ve Velkém Meziříčí nebo u sociálních pracovníků na odloučených pracovištích.

Práva a povinnosti chlapců

[Vnitřní řád ústavu]

Dítě má právo:

- a) na zajištění plného přímého zaopatření
- b) na rozvíjení tělesných, duševních a citových a sociálních schopností
- c) na respektování lidské důstojnosti
- d) na společné umístění se svými sourozenci, nebrání-li tomu závažné okolnosti ve vývoji a vztazích sourozenců
- e) na vytváření podmínek pro dosažení vzdělání a pro přípravu na povolání v souladu s jeho schopnostmi, nadáním a potřebami
- f) na svobodu náboženství, při respektování práv a povinností osob odpovědných za výchovu usměrňovat dítě v míře odpovídající jeho rozumovým schopnostem
- g) být seznámen se svými právy a povinnostmi
- h) účastnit se činností a aktivit ústavu organizovaných v rámci výchovného programu s výjimkou zákazu či omezení v rámci opatření ve výchově, stanovených v zákoně

- i) obracet se s žádostmi, stížnostmi a návrhy na ředitele a pedagogické pracovníky zařízení a požadovat, aby podání adresovaná příslušným státním orgánům, orgánům územní samosprávy a právníkům a fyzickým osobám pověřeným výkonem sociálně právní ochrany byla ze zařízení odeslána následující pracovní den po jejich odevzdání pracovníkům zařízení, a to bez kontroly jejich obsahu
- j) vyjádřit svůj názor na zamýšlená a prováděná opatření, která se ho dotýkají a na to, aby jeho názoru byla věnována patřičná pozornost odpovídající jeho věku a rozumové vyspělosti
- k) požádat o osobní rozhovor a uskutečnit osobní rozhovor s pověřeným zaměstnancem orgánu sociálně-právní ochrany dětí, zaměstnancem České školní inspekce, ministerstva nebo orgánu kraje, a to bez přítomnosti dalších osob
- l) být hodnoceno a odměňováno a ke svému hodnocení se vyjadřovat
- m) na informace o stavu svých úspor či pohledávek,
- n) na udržování kontaktu s osobami odpovědnými za výchovu za podmínek stanovených zákonem, a to formou korespondence, telefonických hovorů a osobních návštěv
- o) přijímat v zařízení se souhlasem pedagogického pracovníka návštěvy ostatních osob
- p) opustit samostatně se souhlasem pedagogického pracovníka zařízení za účelem vycházky

Dítě má povinnost:

- a) plnit ustanovení vnitřního řádu (dodržovat stanovený pořádek a kázeň, plnit pokyny a příkazy zaměstnanců ústavu, šetrně zacházet se svěřenými věcmi, nepoškozovat cizí majetek, dodržovat zásady slušného jednání s osobami, s nimiž přichází do styku, v prostorách zařízení a v osobních věcech udržovat pořádek a čistotu a i jinak zachovávat ustanovení vnitřního řádu zařízení),
- b) dodržovat předpisy a pokyny k ochraně bezpečnosti a zdraví, s nimiž bylo řádně seznámeno. S předpisy je seznámeno pracovníkem pověřeným BOZP v den příchodu do zařízení formou instruktáže o BOZP a PO, která obsahuje základní pokyny. Instruktáž podepíše dítě i školící pracovník. Instruktáž

je uložena v pedagogické dokumentaci dítěte. Instruktaž se opakuje periodicky každý rok.

- c) hradit ze svých příjmů náklady spojené s přepravou do zařízení, které neoprávněně opustilo nebo se do něj nevrátilo,
- d) poskytnout na výzvu pedagogického pracovníka doklady o svých příjmech
- e) předat do úschovy na výzvu pedagogického pracovníka předměty ohrožující výchovu, zdraví a bezpečnost; doba úschovy těchto předmětů nesmí přesáhnout dobu pobytu dítěte v zařízení a při jeho ukončení musí být tyto předměty dítěti nebo osobě odpovědné za výchovu vydány.

Organizace dne

[Vnitřní řád ústavu]

Organizace dne je upravena programem dne a programem týdne, který je vypracován na každém pracovišti (Velké Meziříčí, Žďár nad Sázavou, Janštejn). Program všedního dne zahrnuje dopolední aktivity (škola, zaměstnání) a odpolední relaxační, režimové a výchovné činnosti. Program ve volných dnech je zaměřen spíše relaxačně.

Pracovní dny:

Čas vstávání je stanovován individuálně podle školního rozvrhu dětí a odjezdu autobusů.

6.00 vstávání

6.00 - 6.20 osobní hygiena, úklid osobních věcí a snídaně

6.20 - 6.30 příprava na odchod do škol

6.30 odchod z ústavu na dopravní prostředky

Pro děti, které docházejí do škol ve Žďáře nad Sázavou je budíček v 7.00 hod a odchod do škol je v 7.30.

Návraty ze škol dle rozvrhu hodin v jednotlivých školách, po návratu osobní volno do 15.30 /možnost vycházky/

15.45 - 15.55 odpolední svačina

16.00 - 18.00 odpolední zaměstnání včetně přestávk

18.00 - 18.15 večeře

18.15 -19.00 osobní volno

Po domluvě s vychovatelem možnost vycházky na základě dlouhodobého kladného hodnocení

19.00 - 20.00 večerní zaměstnání a denní hodnocení

20.00 - 21.30 osobní volno a noční klid (v pátek od 23,00)

Sobota a neděle

9.00 vstávání

9.00 - 12.00 dopolední zaměstnání včetně přestávky

12.00 oběd

12.30 - 14.00 osobní volno

14.00 - 18.00 odpolední program včetně přestávek, svačiny, možnost vycházky, denní hodnocení

19.00 večeře

19.30 – 20.00 osobní hygiena

20.00 - 23.00 osobní volno, sledování TV /pro ty, kteří nesledují televizní pořady, noční klid ve 21,30 hod./

21.30 noční klid v neděli

Pobyt dětí mimo zařízení

[Vnitřní řád ústavu]

▪ **Individuální vycházky**

Vycházky jsou jednou z forem volného pohybu dítěte mimo zařízení, kdy tráví svůj volný čas samostatně. Vycházku uděluje kmenový vychovatel v době stanovené programem dne. Vycházka se neuděluje v době vyučování a společně organizované plánované výchovné činnosti.

▪ **Pobyt u rodičů či jiných osob**

Realizuje se o prázdninách a víkendech. Povolení vydává ředitel na základě písemné žádosti osob odpovědných za výchovu a písemného souhlasu orgánu sociálně právní ochrany dítěte. Ředitel výchovného ústavu je oprávněn v zájmu úspěšné výchovy dětí zakázat z vážných výchovných důvodů pobyt dítěte u osob odpovědných za výchovu, a to nejdéle na 30 dnů v období následujících tří měsíců.

Na hlavní prázdniny (jarní, letní, vánoční) a 1x za měsíc na víkendový pobyt je cestovné hrazeno z prostředků ústavu. Pobyt nad tento rámec si děti hradí ze svých zdrojů.

U dětí s ochrannou výchovou se pobyt u rodičů či jiných osob povoluje na základě jejich žádosti a souhlasu kurátora maximálně na 14 dnů.

▪ **Pobyt dítěte s nařízenou ústavní výchovou u osob odpovědných za výchovu**

Povoluje na základě žádosti těchto osob s písemným souhlasem orgánu sociálně právní ochrany ředitel. O tomto pobytu se podepíše dohoda mezi ředitelem VÚ, osobami odpovědnými, orgánem sociálně právní ochrany a dítětem. V případě, že se dítě mimo ústav řádně nechová nebo péče o něj není dostatečně zabezpečena nebo došlo-li ke změně důvodů, pro něž byl pobyt mimo ústav povolen, se rozhodnutím ředitele zruší. U dítěte s uloženou ochrannou výchovou je ředitel oprávněn dát soudu návrh k jeho podmíněnému umístění mimo výchovný ústav.

Prázdninová činnost na OP Žďár nad Sázavou ve školním roce 2005-2006

[Výroční zpráva ústavu]

V červenci bylo odloučené pracoviště mimo provoz. V srpnu již probíhal provoz na našem zařízení a proběhly následující činnosti.

01.08 nástupy hochů a seznámení s vnitřním řádem ústavu, prohlídka města

02.08 pomocné práce při stěhování a údržbě, vycházka po okolí ZR- Hamry -kuželky

03.08 návštěva Valtic, Lednice a Břeclavi – prohlídka zámku a parku /celodenní akce/

04.08 návštěva hradu Pernštejna a rozhledna Karasín

05.08 výlet: Kras – Sloupsko-šošůvské Jeskyně, Macocha. Procházka po historickém centru Boskovic St.

- 06.08 výlet: Hrad Kámen – expozice historických motocyklů. Pelhřimov – Muzeum rekordů a kuriozit. Procházka kolem pamětihodností Pelhřimova.
- 07.08 celý den nepříznivé počasí-stolní hry, zápas v kulečnicku, sledování dvd.
- 08.08 malování vychovatelny, úklid; podvečerní společná vycházka s psíkem k Pilské nádrži +občerstvení za odměnu
- 09.08 výlet: Telč: zámek, obchůzka náměstí, zámecký park. Hrad Roštejn – prohlídka hradní expozice.
Jihlava - Vodní ráj (plavání, tobogany, vířivky)
- 11.08. návštěva očního lékaře s novými hochy; turistika-sběr borůvek, pečení buchet
- 12.08. návštěva Brna-hrad, kasematy, bot.zahrada, čajovna
- 13.08. Vodácký výlet na Sázavu
- 14.8. – „ –
- 15.8. – „ –
- 16.8. – „ -
- 17.8 ubytování Říhy, prohlídka města spojená s úředním jednáním
- 18.8. údržba a úklid sportovního materiálu po návratu z vodáckého výletu**
- 19.8. odpolední cyklovýlet-Rosička rozhledna, Nížkov kostnice, Polná a zpět do Žďáru.
Poučení o bezpečnosti jízdy na kole.
- 21.8. příprava studijních plánů
- 22.8. osobní volno-televize, kulečnick, internet, výlet do Přibyslavi-Žižkova mohyla
- 23.8. výlet do kláštera Porta Coeli v Předklášteří u Tišnova.
- 24.8. odpolední výlet na zámek Žleby – velký okruh
- 25.8. příprava na opravné zkoušky; Zelená hora ve Žďáře n.S.
- 26.8. konzultace a příprava na opr.zkoušky, Technické muzeum Brno,V.Meziříčí
- 27.8. stěhování pokoje č.4, individ.zájmová činnost, společná vycházka do okolí
- 28.8. vycházka do Hamrů, kuželky
- V posledním prázdninovém, týdnu máme již plný stav dětí a připravujeme je na nastávající školní rok.

Drogy

[<http://www.dnb-forever.estranky.cz/clanky/drogy---informace----->]

Morfin

Vyrábí se z opia, ale je 10x silnější. Rychle na něm vzniká psychická i fyzická závislost. V lékařství se používá k tišení bolesti. Injekce morfia vyvolá vyrovnanou, klidnou euforii. Nastává lhostejnost ke starostem, stoupá sebevědomí a myšlenky se zrychlí (neruší mozkové funkce). Morfin tlumí vnímání bolesti, tlumí dráždivost dýchacího centra. Ve vysokých dávkách působí hypnoticky a dýchací centrum ochrne. Vzhled: tablety, čípky, roztok v ampulích. Působí po 20 minutách 2-3 hodiny.

MDMA – extáze, koule

Extáze, zvaná též éčko, je semisyntetická droga, která se vyskytuje nejčastěji v podobě malé tablety s vyraženým symbolem. Další podobou Extáze mohou být výjimečně gelové kapsle různých barev, jemný bílý prášek nebo roztok. Užívá se výlučně orálně a působí cca po třiceti minutách. Při vyšších dávkách se zvyšuje stimulační charakter drogy. Závislost: Při pravidelném užívání MDMA fyzická závislost na droze nevzniká, ale často se objevuje závislost psychická posilovaná závislostí na tanečních parties.

Patentována byla jako prostředek k hubnutí na základě potlačení chuti k jídlu. Tento lék se však nikdy nezačal vyrábět. V roce 1953 testovala tuto látku americká armáda jako možnou bojovou látku a jako tzv. "sérum pravdy". V roce 1965 tuto látku znovu vyrobil americký vědec, zkoumající chemickou skupinu fenetylaminů, Alexander Shulgin . Ten drogu zkoušel v okruhu svých známých. Poté se droga začala v malých dávkách (40-60 mg) používat v psychoterapii pro větší otevřenost pacientů. Největší oblíbenosti se u terapeutů těšila v letech 1977-1985. Spolu se vznikající taneční scénou se začátkem 80. let začíná Extáze šířit po světě jako její nedílná součást. Do Evropy pronikla dvěma cestami - přes Anglii a přes středomořský ostrov Ibiza, kam se na tamní letní parties dodnes sjíždějí příznivci taneční hudby z celého světa.

Do roku 1985 byla Extáze legální a byla běžně k sehnání v klubech, barech apod. Současný stav: V roce 1985 byla Extáze zakázána a od té doby se situace kolem ní začala vyvíjet do současné podoby. Extáze se stala ilegální drogou se vším, co k tomu patří. Začal

se rozvíjet černý trh s Extází, který se díky její stále se zvyšující poptávce, stal záhy velmi lukrativním.

Nebezpečí: Nejčastější příčinou kolapsu po požití Extáze je úpal - přehřátí organismu. Dochází k němu díky skutečnosti, že MDMA, stejně jako amfetamin, umožňuje překonat zvýšenou zátěž organismu aniž by při tom konzument pociťoval žízeň. V prostředí párty je toto umocněno několikahodinovým tančením v davu, nedostatečně okysličeným vzduchem, vysokou teplotou okolního prostředí, uživatelé zapomínají zchladit se, odpočinout si v klidnějším prostředí a doplnit tekutiny.

Opium

Vyrábí se ze šťávy mléčné barvy, která vytéká z makovic. Odkapaná šťáva se do 2. dne změní v lepkavou hmotu hnědé barvy. Ta se poté suší na stinném místě než ztmavne a ztuhne.

Opium je sušená míza z makovic a je důležitou surovinou pro výrobu kodeinu a morfia. Podle opia je nazvaná celá skupina opiátů, které tlumí bolest a jsou vysoce návykové.

Durman

Halucinogenní účinky durmanu byly známy jak ve Starém, tak v Novém světě. V Novém světě byl považován za posvátnou rostlinu, s níž směla zacházet pouze pověřená osoba. Některé indiánské kmeny využívaly durman také k tzv. iniciačním obřadům. Ve středověkém kouzelnictví měly důležitou úlohu a byly součástí čarodějnických mastí, jimiž se mazaly čarodějnice "před odletem na sabat", tj. aby upadly do zvláštního mráкотného stavu s bohatými halucinacemi a sny. Někteří farmakologicky vzdělaní uživatelé experimentují i s těmito látkami jako drogami nebo za použití čistých alkaloidů. Snaží se modifikovat obrazy jiných intoxikací, nebo se pokoušejí zvládnout některé nepříjemné vegetativní projevy. Většina druhů pochází asi z Ameriky, ale původ durmanu není zcela jasný, neboť užívání bylo rozšířeno ve Starém i Novém světě. Dnes roste od tropů až do mírného pásu, včetně našich nejteplejších oblastí. Doba působení: 24 až 36 hodin. Účinky: atropin zvyšuje dynamologii, touhu po pohybu, sklon k nemotivovanému smíchu, zrakové, ale i sluchové a čichové halucinace. Halucinace jsou velmi pohyblivé, mnohotné, létání, ježdění, otáčení. Zajímavá je značná tendence k agresi.

Crack

Crack je tedy forma kokainu určená ke kouření. Vyrábí se způsobem zvaným freebasing... Kokain se ve vodě míchá se čpavkem a kypřícím práškem do pečiva. Voda se nechá odpařit a pevná látka, která vznikne - tzv. crack, se zahřívá a výpary se inhalují. Jméno této drogy je odvozeno od zvuku, který vydává- praskání, při hoření. Vyskytuje se jako žlutobílé kusy zvané rocks (ty se většinou kouří z vodní dýmky). Účinky: dostavují se velmi rychle- asi za 10 sec. a přichází nával blaha a rozkoše, což narkomané označují jako "orgasmus celého těla" Crack ovšem účinkuje pouhých 10minut (tak dlouho crack hoří). Poté účinky ustupují stejně rychle, jako přišly. Dostavuje se silná deprese, někdy agresivní chování a zároveň silná touha po další dávce!!! Crack je vysoce návykový!

Lysohlávky- houbičky

Houbičky je označení pro takové druhy hub (např gold tops nebo blue meanis, u nás třeba lysohlávky), které obsahují halucinogenní látku zvanou psilocybin, jež má podobné účinky jako LSD. Staré, tradiční kultury je používaly již před staletími... Nikdy se ovšem neví, kolik psilocybinu vlastně obsahují. Může ho tam být velmi málo nebo také velmi mnoho - a silná dávka může mít za následek hodně špatný trip provázený paranoiou nebo pocity úzkosti. Mezi další nepříjemné projevy patří žaludeční křeče, zácpa nebo průjem. Také se může stát, že dojde k záměně s jedovatou houbou.

Hašiš (shit, hašík)

Co to vlastně hašiš je? Hašiš je vlastní pryskyřice konopí extrahovaná s tuky ve vařící vodě a vykrystalizovaná, účinné látky jsou cannabinoly, hlavně THC. Postupů extrakce hašiše z konopí je mnoho, včetně další izomerace pro zvýšení účinku. Též ve formě hašišového oleje je látka ještě několikrát účinnější. A účinky? "Poblouznění" trvá 30 až 60 minut, vytrácí se po třech hodinách. Nebezpečí: nebezpečné jsou vysoké dávky (nad 20 mg THC) a chronické zneužívání. Při otravě stoupá v mozku hladina serotoninu. Hašiš potencuje hypnotika, sedativa, ale i budivé aminy. Když se objeví atypický rauš, panický strach, působí dobře barbituráty a káva. Slang: haš, čokoláda, charas (indické označení z jazyka hindí) - v domácím prostředí se nejčastěji jí v cukroví, kterému se říká mažun.

Konopí – marihuana (brko, negr, špek)

Konopí, tráva, marihuana, kytka, ganja (toto jméno je převzato z východní Indie, kde toto konopí roste a je rastafariánským náboženstvím uctíváno jako mystická rostlina- jeho nejvyšší forma se nazývá Kali podle indické bohyně... na její počest se také gandža kouří na březích Gangy), hulení, charas = indick označení hašiše. Co to je? Konopí jsou usušené části rostliny cannabis 1-6m vysoké (nejčastěji sativa, ale existují další 2 druhy: indica a ruderalis)- kouří se samičí rostliny (ze samčích rostlin se vyrábí konopná lana a oděvy). Nejčastěji se kouří palice či hašiš. Po alkoholu a kofeinu je marihuana nejrozšířenější drogou... Na světě konopí kouří asi 140 miliónů lidí...Má pověst neškodné drogy, protože je méně agresivní než alkohol, ne tak odstrašující jako heroin a jeho boom nastal v 70. letech, období lásky a míru. Dnes je však daleko silnější než tenkrát... Tehdy byl obsah asi 1-3%, ale dnes existují vyšlechtěné odrůdy jako je "skunk" (poprvé vypěstován v Nizozemsku), které obsahují až 15% THC a ty už nejsou tak úplně neškodné... Dlouhodobé a časté kouření konopí rozhodně neprospívá sexuálnímu životu. Může snižovat libido a přispět k nižšímu počtu spermií. Tráva stejně jako tabák působí detoxikačně v pochvě. To znamená, že u těhotných žen způsobuje pomalý vývoj plodu. U některých lidí může způsobit paranoiu, zmatenost a ustrašenost a skončit s marihuanou také není lehké... Výzkumy ukázaly, že může být návyková jak psychicky, tak fyzicky. Při odvykání jsou abstinenciálními příznaky výkyvy nálad, nervozita a zlost, které mohou přerůst ve výbušnost a agresivní chování. Navíc má konopí na plíce podobný účinek jako tabák, zvyšuje riziko rakoviny plic, úst a hrtanu (1 joint se rovná asi pěti cigaretám). Doteď ale nemáme důkaz, že by tráva někoho usmrtila. Pro většinu lidí je totiž kouření marihuany jen určitá fáze a jen asi 10 % u ní zůstane déle jak pět let. Období, kdy tato fáze nastává však dělá rodičům starosti, neboť je tráva nechvalně známá svojí schopností tlumit motivaci... Konopí obsahuje aktivní látku THC (tetrahydrokanabiol), která navozuje stav zkouření. Okamžitý účinek vyvolaný kouřením marihuany je pocit uvolnění, sucho v puse, rozšířené zorničky, mírná euforie a iluze, že čas ubíhá pomaleji...chuť mluvit a hodně se smát, skelné oči, zhoršení motorické koordinace. Může umocnit již existující pocity...Vysoké dávky konopí mohou mít také halucinogenní účinky, pocit strachu, panika.

Heroin (háčko, hero, hošík)

Patří mezi tzv. opiátová anelgetika, či anelgetická (z řečtiny- bezbolestný) narkotika (z řečtiny- znečitlivění). Základem pro jeho výrobu je opium (to se vyrábí se ze šťávy mléčné

barvy, která vytéká z makovic) Heroin se ale vyrábí ze slabšího opiátu- morfia. Objeven r. 1874.

1)čistý- bílý-velmi silný- až 4x silnější než morfin- farmaceutický

2)s příměsemi (kofein, glukóza, ale i křída, mastek- zvyšují zisky překupníků) - nahnědlá barva- 2x silnější než morfin

V lékařství se původně používal k utišení bolesti jako náhrada za morfin, a protože byl silnější a tedy účinnější a tehdy se nevědělo o nebezpečích s ním spojenými, byly do něj vkládány velké naděje- z čehož je odvozen jeho název- z němčiny- heroisch = mocný, heroický

Na ulici se většinou prodává tzv. Braun, který je méně čistý (zato častý...). Říká se mu "heroin ulice" , ale heroin to není, je to směs látek vyrobená z kodeinu, způsob užívání: nitrožilně, účinky: desítky minut až hodin trvající stav tichého opojení, následuje kocovina, zúžení zornic a celkový útlum (podobné jako u heroínu, ale méně tlumivé a více euforizující), negativní dopad na organismus: jako u heroínu

Aplikace: šňupání, kouření, injekčně pod kůži, nitrožilní, orální

Účinky: "dávka heroínu je, jako když z prudkého deště a kruté zimy přijdete do pokoje a zabalíte se do teplé deky" tak popisuje účinek drogy jeden narkoman- heroin tak skutečně působí, tedy alespoň zpočátku... pak drogu člověk potřebuje, aby se vůbec cítil "normálně" obecně: uvolnění, zúžení zorniček na velikost špendlíkové hlavičky, pocit netečnosti, zpomaluje tělesné funkce, činnost srdce, dech, ... narkomani trpí zácpami... aplikaci této drogy je také popisována jako všepřesahující zkušenost- ale v jakém smyslu?

Kokain(koks, kokeš)

Kokain_je stimulační látka, vyráběná z rostliny koka, která stejně jako extáze nebo speed výrazně podporuje produkci serotoninu a dopaminu v mozku. Získává se z rostliny koka, která roste divoce v Andách Jižní Ameriky. Koku pěstovali již staří indiáni a 90 % z nich dodnes žvýká denně 6 dkg lístků koky, jež obsahuje mimojiné také vitamin C.

Můžeme ji nazvat drogou bohatých, protože je velmi drahá (narkoman za ni denně utratí asi 2 000 Kč)! A obchod s kokainem je nejvýnosnější ilegální obchod na světě. Kokain se vyrábí máčením listů koky v benzínu. Tím vzniká hydrochlorid, který je kyselý, a proto se může vdechovat, ale nedá se kouřit- kyselina by vám zničila plíce. Je také rozpustný ve vodě, čehož se využívá při nitrožilní aplikaci. Účinky: dostaví se za několik vteřin a trvají pouze 30-40 minut. Kokain celkově povzbuzuje nervový systém a zvýšené sebevědomí, pokles chuti k jídlu, kolísání nálad. Působí jako afrodiziakum. Po aplikaci a odeznění příjemné reakce může trvat těžká kocovina a často přicházejí silné deprese a vyčerpání, což narkomané řeší další dávkou.

LSD - lysergic acid diethylamide (trip, dekl, papír)

Je to halucinogen. Neznamená to, že by díky němu někdo viděl věci, které neexistují, spíš mění vidění a slyšení skutečných předmětů a zvuků tak, že se třeba barvy zdají být výraznější. Mění způsob jakým lidé okolní svět vnímají stejně jako čas nebo vzdálenost. Tripy jsou tablety, či malé čtverečky papíru, které mají většinou barevný potisk napuštěný účinnou látkou. Jsou poměrně levné, což je další důvod, proč jsou tak oblíbené. Zážitku spojenému s užitím LSD se říká trip (výlet), protože je to jako cesta na jiné místo. Může to být zážitek mystický, fascinující, ale také velmi strašidelný (tzv.horortrip).Nevypočitatelnost je jedním z hlavních rizik LSD. Účinek může být ovlivněn dávkou, rozpoštěním myslí, místem nebo dalšími přísadami. I když se psychické poruchy způsobené LSD projevují až při pravidelném užívání (jednou nebo vícekrát za týden), někteří lidé mohou mít už po jedné dávce takové problémy, jako jsou halucinace nebo paranoia po dobu i dvou let! Někteří také pak trpí tzv. flashbacky - návraty obrazů, které měli, když byli na tripu.Ty se objevují dny, týdny i roky. Tato nepředvídatelnost flashbacků může docela nahánět strach. Roste obava, že stále více mladých lidí, kteří berou LSD, kouří také konopí, a to proto, aby urychlily dojezd (nepříjemná fáze, kdy už droga přestává působit). Nastaly případy, kdy nemocnice přijímaly lidi s psychózou, která byla způsobena právě užitím těchto dvou drog dohromady. Projevy: LSD má více vliv na psychiku než na tělo.

Pervitin (piko, pedro, smaho)

Piko je typicky česká droga. Byla sice vynalezena v Číně pro vojenské účely, ale pořádně se rozmohla právě až v bývalém Českoslovesku. Číňani chtěli vyrobit látku, která by se podala vojákům před útokem a způsobila maximální vybuzení jejich sil při současném částečném otupění smyslu sebezáchovy. Z toho vyplývá, že pervitin je droga stimulační. To znamená, že člověk má pocit, jakoby měl více sil, odpadáva únava. Pod jejím vlivem je schopen vyšších výkonů skoro ve všech oblastech. Její účinky by se daly přirovnat ke kokainu, kokain má ale slabší účinky. Piko se vyrábí čistě chemicky z efedrinu. Pokud je piko čisté, působí stimulačně třeba tak, že člověk pod jeho vlivem vydrží nespát nebo tančit celou noc. Problém je, když obsahuje nějaké příměsy, což skoro vždy obsahuje. Vzhledem k tomu, že je to zakázaná droga, není možné jí koupit legálně a tak se rozšiřuje od zdroje přes další lidi až ke koncovému zákazníkovi. Během své cesty získá celou řadu příměsí (prakticky každý kdo s ním přijde do styku si odsype trochu pro svou potřebu a odsypané množství doplní jinou látkou). Všechny příměsy jsou nežádoucí. Ve výsledku pak právě tyto přidané látky mohou způsobit deprese a jiné velmi nepříjemné stavy jak v průběhu působení drogy tak po skončení.

Některá fakta z Británie roku 1996

- Částka vynaložená vládou na problémy spojené s drogami je asi 500 milionů liber ročně
- Náklady na léčení osoby s AIDS - 20 000 liber ročně
- Počet toxikomanů s návykem (starých i nových) hlášený ministerstvu vnitra v roce 1993 - 28 000 (13procentní nárůst oproti předcházejícímu roku)
- V roce 1992 bylo registrováno více než 1400 úmrtí ve spojitosti s drogou – 4procentní nárůst oproti předešlému roku. Počet úmrtí „registrovaných uživatelů drog“ v roce 1978 byl 192
- Nemoci v souvislosti s kouřením způsobí každý rok v Británii 110 000 předčasných úmrtí. To je 6x více než součet úmrtí způsobených autohaváriemi, sebevraždami, vraždami, požáry, nezákonnými drogami a AIDS dohromady
- Mezi školními dětmi 3% ve věku od 12 do 13 let a 14% ve věku od 14 do 15 let přiznává, že užívá nezákonnou drogu

- 24% lidí od 16 do 29 let přiznává dlouhodobé užívání konopí. Mezi šestnácti až devětadvacetiletými 11% vyzkoušelo amfetaminy, 9% extázi a 8% LSD
- 60% všech hlášených toxikomanů v roce 1993 bylo mezi 20 a 30 lety věku
- Od roku 1990 vzrostl počet hlášených toxikomanů do 25 let o 20%
- V roce 1991 bylo při autohaváriích v souvislosti s požitím alkoholu usmrceno 660 lidí

[Tyler, A. (2000). *Drogy v ulicích: mýty-fakta-rady*. Praha: Ivo Železný; 21-22]

Podle odhadu Světové zdravotnické organizace v roce 1984 bylo ve světě 48 milionů osob závislých na drogách jiných než je alkohol a tabák. Z nich 30 milionů zneužívá cannabis (konopí seté), několik milionů kokain, 1,7 milionů je závislých na opiátech, 1,6 milionů žvýkají listy koka a 700 tisíc je závislých na heroinu.

Občané České republiky odhadem spotřebovali v roce 2003 drogy za 7,9 miliardy korun. Na jednoho obyvatele ČR tak připadá spotřeba téměř 800 korun za rok. Vyplývá to ze zprávy o nelegální ekonomice, kterou na svých internetových stránkách zveřejnil Český statistický úřad (ČSÚ). Alespoň jednou si drogu předloni vzalo přes milion Čechů, uvádějí statistiky.

Nejužívanější drogou byly podle ČSÚ marihuana a hašiš, předloni si tyto konopné drogy vzalo alespoň jednou 890.000 českých občanů. Celkem lidé v ČR spotřebovali přes 10,5 tuny těchto drog.

V České republice zemřelo v roce 2001 na předávkování drogami 167 lidí. To je vzhledem k situaci v Evropské unii i vzhledem k odhadovanému počtu problémových uživatelů drog poměrně nízké číslo (problémových uživatelů je asi 37 500). Přitom předávkování drogami v užším slova smyslu bylo jen 84 případů (z toho předávkování opiáty – především heroinem – 53 případů). Ve zbylých 83 případech šlo o předávkování léky, kde nelze vyloučit, že šlo o sebevraždu nebo náhodnou otravu; u předávkování léky jde často o požití benzodiazepinů – většinou v kombinaci s alkoholem.

Dobrý den,

chtěla bych Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku. Cílem je seznámit se blíže s Vaším postojem k životu a s Vaší situací a pobytem v tomto ústavu, s důrazem na problematiku drogové závislosti. Vaše odpovědi budou zcela anonymní a využity pouze pro tento výzkum.

Předem děkuji za Vaši ochotu, Jana Málková, studentka sociologie na filosofické fakultě Univerzity Pardubice.

U jednotlivých otázek Vaši odpověď zakroužkujte, pokud bude jiná možnost, uveďte slovně. U některých otázek je možné zaškrtnout i více odpovědí.

Pokud budete mít jakékoli poznámky k jednotlivým otázkám, budu ráda, když je napíšete.

1. Kolik je Vám let?

- a) 15 let
- b) 16 let
- c) 17 let
- d) 18 let
- e) 19 let
- f) jiná možnost: .....

2. Vaši rodiče:

- a) jsou rozvedení nebo spolu nežijí
- b) nejsou rozvedení
- c) žijí spolu, ale nikdy se nevzali
- d) jeden z rodičů již nežije
- e) oba již nežijí
- f) jsem adoptovaný
- g) jiná možnost: .....

3. Máte sourozence?

- a) ne
- b) ano (uveďte kolik): .....

4. V rodině se cítím:

- a) hodně špatně, nesnesitelně
- b) špatně, ale mohlo by to být i horší
- c) normálně
- d) dobře, docela si rozumíme
- e) výborně

5. Z rodičů pracují:

- a) oba
- b) jen otec
- c) jen matka
- d) ani jeden
- e) mají/jeden rodič má invalidní důchod

6. Jakou školu studujete?

- a) základní školu
- b) střední školu (uveďte jakou): .....
- c) jiná možnost: .....

7. Jak jsem nejčastěji trávil volný čas před umístěním do ústavu:(u této otázky je možné zaškrtnout i více odpovědí)

- a) sportem
- b) kulturou (kino, divadlo, ...)
- c) u televize, počítače
- d) čtením
- e) s kamarády, s partou
- f) chodil jsem na párty, diskotéky, do hospod
- g) většinou jsem se nudil
- h) jinak (uveďte jak): .....

8. Jak trávím volný čas teď: (uveďte): .....

9. Máte blízké kamarády?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

10. Proč si myslíte, že Vám byla nařízena ústavní výchova? (je možné zaškrtnout i více odpovědí)

- a) záškoláctví
- b) páchání trestné činnosti
- c) nepříznivé podmínky v rodině
- d) problémy s drogami
- e) šikana
- f) jiná možnost: .....

11. Jak se zde ve Žďáře cítíte:

- a) je to tu pro mě jako druhý domov
- b) líbí se mi tady, ale rád se vracím domů
- c) moc se mi tu nelíbí, radši bych byl sám svým pánem
- d) chtěl bych být v jiném zařízení než tady v ZR
- e) nesnáším to tu

12. Co je pro Vás v životě nejdůležitější? (Označte stupnicí 1-5, 1- nejdůležitější)

- vzdělání, abych v životě něco dokázal
- moje rodina
- najít si lásku
- kamarádi, parta
- abych si život pořádně užil, dokud jsem mladý
- jiná hodnota (uveďte): .....

13. Jak vidíte svoji budoucnost?

- a) nepřemýšlím o ní
- b) představuji si, že by mohla vypadat asi takto: .....
- .....
- .....

14. Co se týče trestných činů a přestupků, byl jsem:

- a) hlavním aktérem
- b) většinou spolupachatel, s partou apod.
- c) pouze svědkem
- d) nemám s nimi nic společného, žádný jsem nespáchal
- e) jiná možnost: .....
- .....

15. O jaký trestný čin či přestupek se jednalo? (na tuto otázku odpovězte, pokud jste někdy nějaký trestný čin spáchal)

- a) krádeže
- b) prodeje drog nebo jejich zneužívání
- c) ublížení na zdraví
- d) jiný: .....

16. Jaký jste k tomu měl důvod?

.....

.....

.....

17. Užil jste někdy nějakou drogu?

- a) ne, nikdy žádnou
- b) pouze legální, jako jsou alkohol nebo cigarety
- c) ano, zkusil jsem i ilegální (uveď jakou): .....

18. Pokud jste odpověděl ano na otázku předchozí, kde jste se s ní setkal, kdo Vám jí nabídl?

- a) na diskotéce (klub, hospoda) mi jí někdo neznámý nabídl
- b) v partě, od kamarádů
- c) jiný způsob, uveďte jaký .....

19. Myslíte si, že cesta k závislosti a tvrdým drogám vede přes lehké, nejčastěji marihuanu?

- a) ano v každém případě
- b) ano ve většině případech
- c) ne, je to velice individuální

20. Pokud jste odpovídal na otázku 17. za c), proč jste zkusil tuto ilegální drogu?

- a) ze zvědavosti
- b) byl jsem v té době velice nešťastný, na dně, chtěl jsem se odreagovat
- c) měl jsem nějaký vzor
- d) z nudy
- e) kamarádi mi jí nabídli a nechtěl jsem vyčnívat z party
- f) jiný důvod, jaký: .....

21. Kdo si myslíte že jsou nejčastěji distributory drog?

- a) lidé, kteří si tímto způsobem vydělávají
- b) spolužáci na školách
- c) kamarádi v partě, mezi známými
- d) také narkomani
- e) jiná možnost: .....

22. Myslíte si, že by společnost mohla vyřešit drogovou problematiku, zcela se zbavit tohoto problému?

- a) ano (uveďte jak): .....
- b) ne
- c) pouze zlepšit nebo zhoršit, tento problém tu vždy bude

23. Setkal jste se ve svém okolí s někým, kdo byl nebo je drogově závislý?

- a) ano (uveďte kde) .....
- b) ano, velmi často (uveďte kde) .....
- c) ne

24. Co by jste dělal, kdyby jste zjistil, že někdo z Vašich kamarádů je drogově závislý?

- a) řekl bych to jeho rodičům
- b) snažil bych se mu domluvit, aby s tím přestal
- c) hledal bych pomoc v poradnách, v protidrogových zařízeních
- d) nic, je to jeho problém a musí si to vyřešit sám
- e) jinak, jak:.....

25. Čím si myslíte, že jsou mladí nejvíce ohroženi?

- a) navštěvováním diskoték (klubů, hospod)
- b) svou partou, ve které se drogy objeví
- c) média, televize
- d) svou vlastní zvědavostí
- e) jiná možnost, jaká?: .....

26. Jaká je podle Vašeho názoru nejčastěji užívaná droga mezi mladými lidmi?

- a) alkohol
- b) cigarety
- c) marihuana, hašiš
- d) ostatní tvrdé drogy (uveďte jaké): .....